Digitized by Google

MICHAELIS ANGELI SAMMARVCI ROMANI.

CARMINA.

Bibl. secr. ex leg.o Coll. Rom. S.J. Card. Vallen.

AD MAGNVM COMESTABILEM REGNI NEAPOLITANI, PHILIPPVM COLVMNAM. DVCEM PALIANI, ET TALEACOTII, ETC.

Romæ, In Hoſpitio Puerorum Litterati. 1633.
Apud Io: Baptiſtam Roblettum.

Superiorum permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

Imprimatur ſi videbitur Reuerendiß.P.M S.P.Apoſt.
A. Torniellus Viceſg.

Carmina, & Orationes Michaelis Angeli Sammaruci ex mandato Reuerendiſſ. P. Fr. Nicolai Riccardij Sacri Palatij Apoſtolici Magiſtri legi, & conſideraui: & cum hæc præclari ingenij monimenta Religioni, Legibus, Moribusq; Chriſtianis non aduerſentur; imò à Romano Scriptore Romana ſint decorata maieſtate, & dignam immortalitatis laureã mereantur, probo; & in lucem emitti poſſe, cenſeo.

Ego Octauius Tronſarellus.

Imprimatur,
Fr Antoninus Cellius Socius Reuerendiſſ. P. Fr Nic. Riccard. Sac. Pal. Apoſtol. Magiſt.

Digitized by Google

MAGNO
COMESTABILI
REGNI NEAPOLITANI,
PHILIPPO
COLVMNAE,
Michael Angelus Sammarucus F.

PHILIPPO illi (Magnanime Princeps) quondam Macedonum Regi, ac Magni Patri, datum fuit vno tantummodo ſuperbire Alexandro; nunc verò tibi (quod decus rarum eſt inter Mortales) compluribus ęuo, non animo, inferioribus, qui celebriori in omnem æternitatem laude, per veſtigia Maiorum commeantes, floridum ad amplitudinis faſtigium ſternunt iter, inque vnum virtutis ſcopum conſpirant, & gloriæ Oceano metas glorioſiſſimè imponunt, ab Hercule minimè degenerantes;

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

rantes; ex quibus aliquis fortaſſe aduerſus profligatiſſimum humani generis hoſtem, ſolidiſsima COLVMNÆ, & Cœli, & Terræ ſulcimentum, in communi hominum lætitia elucebit; Ex hac igitur decorum amplitudine, in Syrtibus, ac pelago, vbi Scyllæos inter ſcopulos Inuidia ſedet ſpectatrix, ad omnem humanitatis laudem cæcutiens, & ad barbariem oculatiſſima; iam agnoſco, me habiturum Caſtores, Polluceſque meos, qui Zeſyris beneuolentiæ ſuauiter adſpirantibus, inuito liuore, me ad portum Salutis ducent; & facient, vt ego, nouus velut Iaſon, non vellus Auri, ſed tanti theſaurum patrocinij conſequar. Quapropter plenus, certuſque ſpei, nihil mehercule calumniarum turbines, aut maledicorum procellas pertimeſcens, non laudem, non gloriam, non præmium aucupans, ſed tantummodo tuum expetens patrocinium, has tenues, & tenebricoſas, carminum curas ſoli credam; neque Muſa deinceps poterit dolere tenebras; nam ampſiſſimum à tua humanitate ſplendorem hauriet. Iam mihi perſpectum eſt, me quaſi quandam arborem humillimæ erga te obſeruantiæ plantatam eſſe in florentiſsimo tuæ humanitatis viridario, quod ver agit perpetuum; Sis enim fœcundator, & cultor huius arboris, quæ firmiſsimo donata munimento, quaſſum non timebit inuidentiæ, ac laborioſo irrigata ſudore, qui eſt immortalitatis ambroſia, & gloriæ nectar, meorum ſtudiorum fructus iure ſuo repetet vberiores. Vale.

Digitized by Google

MICHAELI ANGELO

SAMMARVCO ROMANO.

POLYHYMNIACIS,
Euterpicisque flatibus perilluſtrè Canenti.

Qui
Adhuc ætatis robur non attingens,
Ad optata Parnaſi culmina,

Hoc eſt
Ad extremos Immortalitatis terminos.
Conſcendit.

Ac
Ob optimè Hęroicas decantatas laudes
Romanorum Principum patrocinium adipiſci
Meritus eſt.

FRANCISCVS THIDEVS
Pręſtantia huius Celeberrimi ingenij Opera
Summoperè admiratus

Hęc
Cognitæ virtutis monumenta
Pręſentat.

Atq́ue ſicuti
COLVMNENSES Hęroas

Rerum geſtarum magnitudine,
Ac Patricia magnanimitate
Obſeruandos.

Ita & eorum laudes,
Eisq́ue ab optimo Auctore dicata Carmina
Perennibus faſtis, Immortalibusq́. Trophęis
Commendanda, exornanda, atq́ue decoranda eſſe.
Exiſtimat.

Digitized by Google

CAROLI ROSATI CAMERTIS

AD

MICHAELEM ANGELVM SAMMARVCVM ROMANVM.

ODE:

QVis nouus mouit modulos Apollo,
Quæ chelys dia reſonans Camena
Noſtra fęlici trahit arua cantu?
Angelus ille eſt.

Angelus moto veniens ab axe,
Ore qui dulci Latias in aures
Dat melos, claro reſonat Quirini
Vertice collis.

Ac ſibi quamuis veteres Marones
Roma Terrarum, Maris Imperatrix
Iactet, & ſummis decoranda chartis
Gręcia Homeros.

Tù COLVMNENSES celebras honores
Vnicus plectro, Ambraciaſque Lauros,
Quas tulit magnus Latium Columna
Maior Achille.

Digitized by Google

AD EVNDEM.

BONIFATII CLARETTI BIORDI.

EPIGRAMMA.

INuictæ laudes dum tollis ad aſtra COLVMNÆ,

In qua Romani nititur orbis honos.

Grata tibi hæc referet tanto pro munere, laudes

Efferat vt STABILIS vna COLVMNA tuas.

Digitized by Google

ALL' AVTORE.

SONETTO
DI FRANCESCO
MASSVCCI

Accademico dell' Eminentiſſimo Signor

CARDINAL CENTINO.

Si allude alle Rime, & all'Oratione ſopra l'Eccellentiſſima Famiglia de' Signori COLONNESI.

CARCO di mille ſpoglie, e trionfante
Di Tiranni, e di Moſtri, il grande Alcide,
Preſcriſſe con due MARMI *il Mar ſonante,*
Ch' il foſco Ibero, e l Affrican diuide:
E l'ingegnoſo Dedalo ſi vide
Già fatto humano Augello, Homo volante,
Donarſi à l'Aure, e ſoura l'Onde infide
Varcar con agil PENNE *il Ciel tonante:*
Mà che? celando in tenebroſo velo
Lor glorie il cieco Oblio rende men chiare
Per tè, cui nutre Apollo i Lauri in Delo.
Per tè, che di tue glorie eterne, e rare
Puoi miſurar con lieue PENNA *il Cielo,*
Puoi terminar con ſaldo MARMO *il Mare.*

DE

DE NAVALI VICTORIA CHRISTIANORVM.

LIBER:

AD MAGNVM COMESTABILEM REGNI NEAPOLITANI PHILIPPVM COLVMNAM.

ÆMONIÆ incaſſum frondentia brachia Syluæ
Demiſere omnes, & decreuere comantes
Arboribus latè cæſis ad bellica roſtra,
Iſmarij montes, crinitaq; fontibus hydris
Tiſi.

Tiſiphone, inferni magnum Iouis incremētum,
Impia Tartareis incendia fudit ab antris,
Barbaricis turmis, atq́; indignantibus Auſtris
[illegible] Elementa fidem, magnoq́; tumultu
Armatæ Italiam ſuper intonuere procellæ,
Thraciciq́; Ambracijs tonuerunt claſſica in vndis,
Et formidatus Othomanus inhorruit armis
Chriſtiadum excidio; vos aſpirate canenti
Ardua, Pierides tam iuſta in vota Sorores;
At tu, digne Heros, Italis decus addite regnis
Seclorum ſplendor, Romanæ gloria gentis,
Marte potens nec pace minor, Patriæq́; Columna;
Au[illegible] ſublimis [illegible] ex, decora alta PHILIPPI
Qui magnis renouas geſtis; tibi ſtēmata quondam
Magnanimus dedit Alcides, geminiſq; Columnis
Æquoreas præſcripſit aquas, tu nomina Auorum
Splendidiora facis; cedit tibi Græcia laurum
Non [illegible] victricis frontis honorem.
Tu mihi plectra dabis, rerumque ingentibus auſis
Augebis vires; ſi fas mihi promere cantu,
Quænam Romuleis fuerint gratiſſima terris
Gaudia, cum extremas deplorauere ruinas,
Et [illegible] ſpoliatam remige claſſem,
[illegible], victricibus armis
[illegible] Heroum, quorum victoria magnis
[illegible] fœlix, [illegible] prodiga vitæ
[illegible] ſuper aſtra triumphos,
Et dedit [illegible] Victoribus ingens.
Oceaniſq́; [illegible] ſuperbus,
Armatis Selimus conſcendit nauibus æquor,

Exi-

Exitium minitans, & formidabilè lucens,
Sanguineos ſpirat lymphata mente furores,
Deploraturus vaſto ſua funera ponto;
Threicium ſtupet innumeras Tethis humida pinus
Et ſonitum ſyrtes, & inania ſaxa fragorem
Reddere, & æratas immani vertice turres
Surgere ad æthereas oras, volitare per vndas
Mobilibus late ferales moenibus vrbes,
Et coniuratum Europæ deducere Martem.
Et iam, Cypre, tuo potiuntur robora portu
Iſmaria, & vaſtas fundit grauis anchora puppes;
Dirus in arma fremit miles, penitusque medullis
Sanguinis humani flagrat ſitis, oppida Ferro
Alta quatit: Martis furibunda inſania ſæuit.
Non ſecus ignis edax immania brachia paſtus
Lucorum, & nemorum, & captam graſſatus in Vrbē
Obuia quæque vorat, non deficientibus Auſtris
Vicinas populatur opes; incendia ſpargit
Flamma furens, magno vento:um impulſa tumultu
Concrepat, vndantesque globos eructat in auras.
Aera ſonant bellantum, & plurima mortis imago
Cernitur, & totos efferuere milite campos.
Ac tuba terrificis Cœlum clangoribus implet,
Threiciique Duces, aduerſę robora gentis,
Ingeminant ſtrages: rotat indignata flagellum
Bellona, atque fremit ſæuo in certamine Mauors,
Barbaraque, interimit miſeras violentia tu..s,
Et caligantis flammas imitatus Olympi
Contemptor Diuum Muſtaphus fertur in hoſtes,
Armatamque rotat dextram, aduerſosque remittit

Mili-

Militis arbitrio muros, ardentibus errant
Pallentes tectis matres, ad ſydera votis
It clamor pauidis, vbi numina compellantes
Poſtibus incumbunt; latè implacabilis ipſe
Fatali in clypeo duro metit omnia ferro,
Stragibus atque domos ſpargit (crudelis vbique
Luctus, vbique pauor;) cogitque aſſurgere valles
Cladibus oppletas; męret Cythęreia tellus,
Et deſolatos plorat cultoribus agros.
Interea Italicas it nuncia fama per oras,
Hoſtilesque refert turmas, Cypriique ſuperbas
Euerſas regni pompas, Aſięque Tyrannos
Tendere in Italiam, Auſoniosque euertere faſces.
Sed tù magne Senex, Terrarum maxima cura,
Qui potes Imperio gentes fręnare potentes,
Auſonia, & geminos effundis iura per axes,
Et motu trahis inſanas ſub iura procellas;
Romuleis vetet exitium tua dextera terris,
Et frangat vires, terra, pelagoque potentes
Ingentesque Orientis opes, dirique Tyranni.
Tù magni reſeras Stellantia limina Cœli,
Atque Acheronthei fauces occludis Auerni,
Et facis Auſoniis Ducibus iam cedere palmam
Odryſios, & Theſſalicis ſe ſe abdere Syluis.
O ingens factis, Pietate ingentior Heros,
Vnde Pium quondam Capitoli immobile ſaxum
Æterno ſonuit plauſu, dignaque ſonantes
Voce Pij latè complerunt nomina valles,
Et ſeptemgemini geminarunt nomina montes.
Te duce Idumęas ſacra iam vexilla per oras

Cana

Cana Fides tollet, trans Gangem, & neſcia terræ
Limina, trans notos Orbis, Lunæque labores,
Trans, & Hyperboreo damnatas frigore ſyluas,
Quaque rigent ſeptem glaciata Trionibus arua,
Trans Maria, & Cœlum, & fines Atlantęos.
Non reſonat tibi miles io, nec buccina feſtum
Reddit io; ſed diuinum Pæana canentes
Adſunt innumeri patrię ſtellantis Ephębi,
Aligerumque manus, Diuumque exercitus omnis
Aurea victricem comitatur in agmina pompam.
O nimium dilecte Deo: tibi plaudit Olympus,
Atque afferre tuæ gaudet præconia laudis,
Alternisque choris, tellusq. polusq. canoros
Inflectunt numeros, tibi præcinit arduus æther,
Et coniurato veniunt ad Muſica cantu
Murmura, concordi reſonantia ſydera plauſu.
Et iam nimbiſonis Aquilonum intacta procellis
Helleſpontiacum debellatura Tyrannum.
Fœdere quam Pius æterno coniunxerat, vndas
Claſſis adit Siculas, Zefyri famulantibus alis,
Heroesque ſimul magni, quos nulla fatigant
Ardua perpetuis irritamenta laborum
Excubijs, quos audaci iuuat omnia fato
Vincere, magnanimos, & auiti ſoluere regni
Littore victrices Cauris concordibus alnos,
Mille per irati toties diſcrimina ponti,
Horrendum per iter, Cœloque minantibus æquor
Armatum ſcopulis, cæcoque affine baratro,
Gurgitibus latè Oceanum, tumidumque procellis,
Ducere non victos, pietas vt ſacra per omnem,

Rel-

Religioque, plagam, & Romana potentia regnet:
Succedunt operi vigiles, tantoque labori
Multiplices, vno auulſo non deficit alter
Viuidus ad pugnam, & fato ſoboleſcit eodem
Turba recens, tollunt animos, & ſaxea corda,
Martia Cœleſtes afflant in pectora flammas.
Lætantur proceres: flammis armatus Orion,
Nec Boreas, Zefyruſque furit, nec cærula raucis
Turbinibus reuoluta ſonant: aſt vndique circum
Serpit amata quies, generi peramata marino:
Ridet Olympiaci facies pulcherrima regni,
Non aut occultos imbres, & carbaſa latè
Crispantur circumludenti leniter aura,
Inuidiam Cœlo faciens Neptunia pubes
Fatidicos ciet ære ſonos: queis cærula veſtis
Vndat, & è ſummo ramoſa corallia ſurgunt
Vertice Syrenum, ſoboles (prænuncia magnæ
Omina lętitiæ) tenero dulciſſima cantu,
Dulce malum pelagi, nautis inamęna voluptas,
Tunc Protheus, Nerei qui ſalſa armenta gubernat,
Extulit ſpumentes alto de gurgite vultus,
Lætatus placidi tranquilla ſilentia Ponti,
Talia dicta refert: Victricibus humida frenos
Puppibus accepit dominos nunc Amphytrite;
Helleſpontiacis Scythicus cadet obrutus vndis,
Et denudatis Babylon ſpolianda trophæis
Christiadum, aſpiciet falſis renouarier oris
Imaculum clades, ac victi Orientis opimas
Deplorabit opes fractas, & Barbara tecta
Flebilibus reſonare modis, ac Thracia luctu

Exci-

Exc'dia, euerſasque armis victricibus Arces,
Et cadere Imperium Selymi; Pro quanta doloris
Cauſa ſubeſt, & Chriſtiadum iam dulcia diſcit
Vincla pati Eufrates, & Ganges pulcrior vnda,
Et coniuratus ſepteno gurgite Nilus.
Exul inops fugiens, externas quærere Terras
Cogetur, timidusque vię Regnator iniqus,
Magnaque Idumeis decorabunt tempora palmis
Agmina magnanimum Procerum, quæ littore in illo
Extollent Vexilla Sacri immortalia Ligni,
Crudo immaturę poſita in diſcrimine Mortis
Barbaricas inter ſyrtes, & neſcia flecti
Pectora, & Odryſios populos veſana frementes
Infandis in Chriſtum odiis; ANTONIVS Vrbis
Æternæ COLVMEN, decus immortale Parentum,
Auſtrius atque Heros magnus fortiſſimus armis,
Vrbibus Eois, totoque Oriente ſubacto
Splendoris parient ſumma incrementa vetuſto
Natali, & Patriæ, quorum par gloria Cœlo
Surget in æternos nunquam violabilis annos,
Auſtriacę, Latiæque acies ad Auita redibunt
Littora, & antiqui Auſonię reddentur honores.
Dixit, & extemplo pluit aureus imber Olympo,
Deſcenditque Polo radios accincta decoros
Roma, Orbis domina, aeriiſque inuecta quadrigis
Chriſtiadas flexo veneratur poplite puppes,
Os, habitumque gerens Martis, non qualis Eoos
Bellatrix ruit in populos, lacrymabile bellum
Hyrcaniſue, Getiſue canens, Aſięque ſuperbas
Exuuias repetens, aut Parthos ſigna repoſcens,

Relligioque, plagam,& Romana potentia regnet:
Succedunt operi vigiles, tantoque labori
Multiplices, vno auulſo non deficit alter
Viuidus ad pugnam, & fato ſoboleſcit eodem
Turba recens, tollunt animos, & ſaxea corda
Martia Cœleſtes afflant in pectora flammas.
Lætantur proceres: flammis armatus Orion,
Nec Boreas, Zefyruſque furit, nec cærula raucis
Turbinibus reuoluta ſonant: aſt vndique circum
Serpit amata quies, generi peramāta marino;
Ridet Olympiaci facies pulcherrima regni,
Non aut occultos imbres, & carbaſa latè
Criſpantur circumludenti leniter aura,
Inuidiam Cœlo faciens Neptunia pubes
Fatidicos ciet ære ſonos: queis cærula veſtis
Vndat, & è ſummo ramoſa corallia ſurgunt
Vertice Syrenum, ſoboles (prenuncia magnę
Omnia lętitiæ) tenero dulciſſima cantu,
Dulce malum pelagi, nautis inamęna voluptas,
Tunc Protheus, Nerei qui ſalſa armenta gubernat,
Extulit illunentes alto de gurgite vultus;
Lætatus placidi tranquilla ſilentia Ponti,
Talia dicta refert: Victricibus humida frenos
Puppibus accepit dominos nunc Amphytrite;
Helleſpontiacis Scythicus cadet obrutus vndis,
Et denudatis Babyloni ſpolianda trophæis
Chriſtiadum, aſpiciet falſis renouarier oris
Iſmaridum clades, ac victi Orientis opimas
Deplorabit opes fractas, & Barbara tecta
Flebilibus reſonare modis, ac Thracia luctu

Exci-

Excidia, euerſasque armis victricibus Arces,
Et cadere Imperium Selymi; Pro quanta doloris
Cauſa ſubeſt, & Chriſtiadum iam dulcia diſcit
Vincla pati Eufrates, & Ganges pulcrior vnda,
Et coniuratus ſepteno gurgite Nilus.
Exul inops fugiens, externas quærere Terras
Cogetur, timidusque vię Regnator iniqus,
Magnaque Idumeis decorabunt tempora palmis
Agmina magnanimum Procerum, quæ littore in illo
Extollent Vexilla Sacri immortalia Ligni,
Crudo immaturę poſita in diſcrimine Mortis
Barbaricas inter ſyrtes, & neſcia flecti
Pectora, & Odryſios populos veſana frementes
Infandis in Chriſtum odiis; ANTONIVS Vrbis
Æternæ COLVMEN, decus immortale Parentum,
Auſtrius atque Heros magnus fortiſſimus armis,
Vrbibus Eois, totoque Oriente ſubacto
Splendoris parient ſumma incrementa vetuſto
Natali, & Patriæ, quorum par gloria Cœlo
Surget in æternos nunquam violabilis annos,
Auſtriacę, Latiæque acies ad Auita redibunt
Littora, & antiqui Auſonię reddentur honores.
Dixit, & extemplo pluit aureus imber Olympo,
Deſcenditque Polo radios accincta decoros
Roma, Orbis domina, aeriiſque inuecta quadrigis
Chriſtiadas flexo veneratur poplite puppes,
Os, habitumque gerens Martis, non qualis Eoos
Bellatrix ruit in populos, lacrymabile bellum
Hyrcaniſue, Getiſue canens, Aſięque ſuperbas
Exuuias repetens, aut Parthos ſigna repoſcens,

Haſtaque, Clypeoque ferox; ſed ſanctior aureo,
Et triplici ſacros vmbrans diademate crines,
Pendentemque ſuper radianti cyclade pallam
Explicat, & tenui candentia lintea velo,
Carbaſaque vndanti gemmantia marginat oſtro,
Vaticana magis ſacro ſpectabilis ore
Regina, & ſuperum ter magna antiſtes honorum,
Quam formidato ceu quondam Martia diro
Roma videbatur bello; dein talia fatur.
O magni Proceres, (pietate ingentia, & armis
Pectora, ſydereo nimium dilecta Tonanti
In ſpem Chriſtiadum) vix pubeſcentibus armis
Nobilium Heroum veſtigia magna ſecuti,
Arduaque inuicto promentes robore geſta,
Europæ decora, & ſæui pia fulmina Martis,
Quorum magnanimæ ſubeunt præcordia curæ,
Alta quibus celſam inſpirat Sapientia mentem,
Inſignes titulos, ac indeficientia dona,
Clara immortali geminauit gloria laude,
Gloria fæcundo virtutis ſemine creta:
Iam iam belligeras vndoſo marmore pinus,
In Thraces agite, irruite, ac impellite remos.
Atque indignatis diſploſa tonitrua flammis
Niliacas feriant puppes, pariantque ſupremum
Exitium Phariis, pereatque Othomana per vndas
Claſſis inhexauſtas deploratura ruinas;
Voſque nouas palmis victrici bus addite palmas,
Tu vero Heroum lumen, ſpes inclytà magnæ
Italiæ, Heſperiæque omnis, quem Romula tellus
Immani cumulat certatim pondere honorum

Tolle

Tolle animos, generoſe, tuos, atq́ue armipotenti
Dextera, & ingentem Iſmariorum deſpice claſſem.
Et Phlegetonteas in damna nouiſſima peſtes,
Serpentemq́ue luem, ſociiſq; Acheronta frementem
Mauris, & ſcelerum pugnantem in fędera Auernum;
Iura recuſantes, obluctanteſq́ue negato
Obſequio innumeros armis victricibus hoſtes.
Aduerſuſq́ue Arabum iam iam Pharaona ſuperbum
Auſpiciis tua Chriſticolas ad prælia naues
Alma COLVMNA meis ducet per cærula ponti,
Et tempeſtatum inſanam aſperabitur iram,
Atque execrandam crudeli robore gentem.
Hoc pulchrum vexillum ingens: vbi candida ſplendet
Non exorato Crux formidata ſilentum
Vmbrarum Regi, & Scythicis inimica Tyrannis,
Quæ peperit Chriſto Stygia de gente triumphos;
Accipe, & audaces ſæuo in certamine turmas
Vinces, & victos extrema in funera duces
Hoc in Vexillo ſpolijs Orientis onuſtus.
Vna ego diuerſis ſum Patria gentibus, vna
Regina, & rerum domitrix, illa inclyta Terra,
Quæ debellatum diſperſit iura per Orbem
Poſt varios caſus, ignotaq́ue littora terræ
In geminos axes regnans, & numen vtrinq́ue,
Alma Parens: ego Roma vocor generiſque capacem
Humani, altricemq́ue vnam me fecit, & eſſe
Rerum Opifex quondam voluit Deus: hoſpita mũdi
Roma vocor, patrio ſed Auita Colonia Cœlo.
Dixerat: at pulchro circum diuerſa fremebant
Reginæ aſpectu magnę, ceu ſibila cæco

 Mur-

Haſtaque, Clypeoque ferox; ſed ſanctior aureo,
Et triplici ſacros vmbrans diademate crines,
Pendentemque ſuper radianti cyclade pallam
Explicat, & tenui candentia lintea velo,
Carbaſaque vndanti gemmantia marginat oſtro,
Vaticana magis ſacro ſpectabilis ore
Regina, & ſuperum ter magna antiſtes honorum,
Quam formidato ceu quondam Martia diro
Roma videbatur bello; dein talia fatur.
O magni Proceres, (pietate ingentia, & armis
Pectora, ſydereo nimium dilecta Tonanti
In ſpem Chriſtiadum) vix pubeſcentibus armis
Nobilium Heroum veſtigia magna ſecuti,
Arduaque inuicto promentes robore geſta,
Europæ decora, & ſæui pia fulmina Martis,
Quorum magnanimæ ſubeunt præcordia curæ,
Alta quibus celſam inſpirat Sapientia mentem,
Inſignes titulos, ac indeficientia dona,
Clara immortali geminauit gloria laude,
Gloria fæcundo virtutis ſemine creta:
Iam iam belligeras vndoſo marmore pinus
In Thraces agite, irruite, ac impellite remos,
Atque indignatis diſploſa tonitrua flammis
Niliacas feriant puppes, pariantque ſupremum
Exitium Phariis, pereatque Othomana per vndas
Claſſis inhexauſtas deploratura ruinas;
Voſque nouas palmis victricibus addite palmas,
Tù vero Heroum lumen, ſpes inclytà magnæ
Italiæ, Heſperiæque omnis, quem Romula tellus
Immani cumulat certatim pondere honorum

Tolle

Tolle animos, generoſe, tuos, atque armipotenti
Dextera, & ingentem Iſmariorum deſpice claſſem.
Et Phlegetonteas in damna nouiſſima peſtes,
Serpentemque luem, ſociiſq; Acheronta frementem
Mauris, & ſcelerum pugnantem in fędera Auernum;
Iura recuſantes, obluctanteſque negato
Obſequio innumeros armis victricibus hoſtes.
Aduerſuſque Arabum iam iam Pharaona ſuperbum
Auſpiciis tua Chriſticolas ad prælia naues
Alma COLVMNA meis ducet per cærula ponti,
Et tempeſtatum inſanam aſperabitur iram,
Atque execrandam crudeli robore gentem.
Hoc pulchrum vexillum ingens: vbi candida ſplendet
Non exorato Crux formidata ſilentum
Vmbrarum Regi, & Scythicis inimica Tyrannis,
Quæ peperit Chriſto Stygia de gente triumphos;
Accipe, & audaces ſæuo in certamine turmas
Vinces, & victos extrema in funera duces
Hoc in Vexillo ſpolijs Orientis onuſtus.
Vna ego diuerſis ſum Patria gentibus, vna
Regina, & rerum domitrix, illa inclyta Terra,
Quæ debellatum diſperſit iura per Orbem
Poſt varios caſus, ignotaque littora terræ
In geminos axes regnans, & numen vtrumque,
Alma Parens: ego Roma vocor generiſque capacem
Humani, altricemque vnam me fecit, & eſſe
Rerum Opifex quondam voluit Deus: hoſpita mũdi
Roma vocor, patrio ſed Auita Colonia Cœlo.
Dixerat: at pulchro circum diuerſa fremebant
Reginæ aſpectu magnę, ceu ſibila cæco

b a Mur-

Murmure prima fremunt montanis abdita ſyluis,
Et nemorum ſonitus nemore increbreſcit in alto
Venturos certo portendens omine ventos.
Interea armipotens ſociis è pluribus vnus.
Ardua ſydereo dilecta COLVMNA Tonanti
Aduerſus Scythiæ diras ANTONIVS Alnos,
Talia dicta refert. Salue ò ter maxima mundi
Arbitra, magnorum Genitrix fęcunda virorum
Militiæ, legumque parens, cui credita Cœli
Diuiſo cura Imperio, & commune Tonanti
Sceptrũ Auguſtũ, ingens, patrio commercia Olympo
Quæ facis, & terris Cœlum dotale maritas,
In geminos axes, & limen vtrumque potentes
Diſpergis cum Sole manus, Cœli ęmula ſeptem
Erigis æterno fundatos vertice colles,
Si Cœlum aereos vaſto ſeptemplicat Orbes,
Circuitu: at ſeptem Romę tamen inuidet Arces.
Tù ſceptrum Terris, animos ad ungis Olympo,
Terrarum Dea, terquę ingens tù numinis vna
Ter magni interpres Salue: ò clariſſima Mundi
Gloria, Dardaniis fortunatiſſima Regnis.
Nunc ego cum ſocijs animabo in bella potentes
Aeneadum puppes, ſtudijſque aſperrima belli
Pectora, & extollam Crucis immortale per auras
Vexillum, & faciam armatos reſonare tumultus
Ac deteſtatos ſuperabo Marte Tyrannos:
Quare age, iam noſtris tandem indulgere precantum
Neu pigeat votis, Patrias vt rurſus in oras
Quiſque eat, atq; armis ſurgant noua gaudia noſtris.

At

At ter. Thyſiphone crines accincta comantes
Anguibus horrendis rotat indignata flagellum;
Canities inculta riget, riget horrida frontis
Maieſtas feralè rubens, ignitaque circum
Lumina, Tęnareis liuentia lumina flammis,
Terrificant vmbras, atque omnia pectora turbant;
Cruda Giganteos poſcens ad claſſica Manes,
Quæque ſub Infernis latitant portenta caminis,
Horrendum tonat, atque immani pectore vocem
Rumpit, & inſana fremit implacabilis ira.
Ergone ventoſum claſſis tranſuecta per æquor
Ambracios inter Scopulos, & Echinadas inter,
Ioniosque ſinus, & littora Naupactęa,
Iſmarias proſternet opes? Scythicaſque phalangas?
Tartareę hic volucres, miris ſimulacra figuris
Monſtrorum, & facies obſcęno corpore reddunt;
Hic Sphynx horrifica, & flammis armata Chimæra,
Gorgoneum hic monſtrum, diris hic fęta colubris
Hydra nocens; Harpya rapax, & Scylla biformis,
Turgidus hic Python, tripliciique immanis hiatu
Cerberus, ac vario concretæ ſemine peſtes,
Illic Geryones vaſti, & Titania pubes.
Sume pares animos, ſanguis meus, indue magnum
Pectus, & indecores auſus compeſce ſupremis
Suppliciis, quæ tanta animi ſcelerata libido,
Læta tumeſcenti deducere carbaſa ponto,
Audacéſque rates dubiis committere ventis,
Ignotos penetrare ſinus, atque vltima Thules
Regna, & inexauſtos Terræque, Mariſque labores

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Vincere, & inſtantem per mille pericula mortem
Deſpicere, & tantis caput obiectare periclis.
Scilicet, vt noſtris portenta horrentia terris,
Et mentita ſuis referant Oracula dictis.
Iamque olim humana mortem ſub imagine turpi
Arbore deuicit, clauis infixus acutis
Immortalis Homo, magni Patris incrementum,
Et debellati ſpoliis Acherontis opimus
Cœlica ſydereo petiit Capitolia plauſu,
Marte triumphali victricia ſigna reportans,
Et Phlegetonteas occluſit numine portas.
Ferte faces, afferte neces: ſæuaſque procellas
Sulphureoſque ignes, fremituque horrenda tonanti
Fulgura, & accenſis ardentia fulmina nymbis.
In naues glomerata ruent, gremioque profundo
Vnda fatiſcenti baratrum reſerabit hiatu,
Et vaſtas Erebi fauces, flammaſque voraces.
Dixit, & ad ſuperas tunc formidabilis auras
Venit, & Eumenides ſimul, Harpyæque rapaces,
Quà data porta, ruũt, ventoſque ad claſſica poſcunt,
Turbinibus cęcis ſpumanti feruida ponto
Inſula Neptuno circum uallata profundo,
Quà patet vndanti reſonantium murmure aquarum;
Et portentorum turmæ, velut agmine facto,
Cœlicolis gaudent ferale indicere bellum,
Ac linqunt campos, Orbiſque arcana ſepulti,
Et caligantes vmbrarum examine lucos.
Extemplo Phœbus pallentibus obſitus vmbris
Effugit, & Cœlo ſubitò nox incubat atra,

Atq

Atq; Ætna inſolitos calybes, liquefactaque ſaxa
Verſat, & in Cœlum fumantem eructat Auernum.
Non etenim facies eadem ſemper Maris ; imis
Æſtuat vnda vadis, vultuſque elata ſuperbos
Fœdere reſciſſo montes attollit aquarum:
Iamq; Auſter, iã Caurus adeſt, atque equora turgent,
Non expectato miſcentur murmure fluctus.
Inſequitur clamorque virum, ſuſpiria ſummas
Exuperant nubes, & vocem quiſque repreſſit,
Corda metu, ſenſuſq; rigent, timor occupat artus,
Albentes pallore genæ, & vox faucibus hæret,
Præſentemque animis intentant omnia cladem
In cæcum reditura Chaos, Cœlique, ruinam
Dum tempeſtatum glomeratur in aere turbo,
Nec ſpes vlla manet nautis, ſed Dardanus Heros,
Et Dux Auſtriacus, feralis monſtra baratri,
Non timet, & ſonitu, fremituque cientia diram
Circumluctantum ventorum prælia mortem,
Horribiles facies, Stygiiſque emiſſa profundis
Manibus, extremas alnis minitantia ſortes
Portenta, igniferoſque imbres, piceaſque procellas;
Effracta Cœlum compage dehiſcit, & auras
Vecta per aereas iam rareſcentibus vmbris,
Immortale micans, & formidabile lucens
Sydereas accincta faces, cui pendula collo
Plurima ſe fundit roſeo iuba, cui ferus horret
Aſpectu vultus, ſed amæna ferocia vultus:
Iuſtitia & rutilo pectus grauat ære, potenſque
Fulmineo rubet enſe manus; vetuitque nefandas

Noſtrorum clades; dein talia promit ab ore.
Indecores animæ, ſoboles inimica diei,
Ite procul, Peſtes, ſontemq́ue repoſcite noctem,
Ite procul fraudes; tuq́ue implacabile vulgus,
I, pete Tartareas ſedes, atq́ue atria Ditis
Iam pateant: ferient Diuinę vulnera vocis,
Heu nimium miſeros, aget irreuocabile verbum
In ſedem ſcelerum æternam, noctemq́ue profundam,
Terribileſq́ue vmbras, & formidabile regnum,
Sub loca ſenta ſitu, atq. vltricibus horrida flammis.
Hic vbi perpetuis torrebit viſcera pęnis
Ignis atrox flammis indeficientibus auctus,
Atq́ue edet infœlix animas, & conſcius anget
Corda dolor, nec finis erit, requieſque malorum.
Talia dicta dedit; ſubitoq́ue rotauit in hoſtes
Tenareos ferrum, exardens, & terruit omnes
Maieſtas vultus, tempeſtateſque fugauit,
Tyſiphonenq́ue atras ſtimulantem ad dira Sorores,
Prælia non exorato metuenda tumultu,
Vnde ſerenati riſit clementia Cœli
Tranquillis latè pelagus complexa ſub alis.
Lætantur dulcis per amica ſilentia pacis
Chriſtiades, feſto queis murmure plaudit Olympus.
Venerius, cui clara ſuæ cognomina gentis
Dat Venus, & Ligurum Andreas ſpes maxima gẽtis,
Sfortiaq́. & Proceres omnes, magnuſq́. COLVMNA
Debellaturus Romano robore Turcas
Dardaniæ claſſis princeps, & qui trahit altum
Auſtriaca de gente ortum, iam cornua Lunæ

Pro-

…iciunt Scythicæ, turmas Aſiæque ſuperbas,
…e infinitas ſpumanti remige puppes,
…racio in Pelago; pietate inſignis; & armis,
…a,arma (ò focij) exclamat tunc maximus Heros,
…dies toties votis optata refulſit.
…os operum ſocios, & prodiga vitæ
…a delegiſſe iuuat. iam tempus agi rem
… & occiduas Eoa in luce tenebras
…e decet, rerumque ingentibus auſis
… opus generoſa fides mouet, ardua virtus
…net, & fatis exercita funere ab ipſo
… opes, animumque,ſuoque à vulnere vires
…res ſibi ſemper habet, generoſa propago.
…e alia Mars æquoreus,fortiſſimus armis,
…eadum Columen fatale, ANTONIVS hoſtes
…ſtendens ſocijs, clara ſic voce profatur,
…omulides nunquam victi; tuque inclyta Pubes
…ortunatorum ſoboles clariſſima Patrum,
…ltima Chriſtiadum ſpes; iam iam quiſquis Auitę
Virtutis memor eſſe velit; nunc pectore robur
Quiſque ſuum reuocate, & in hoſtem pergite,laurus
Victricem nobis promittit cingere frontem,
Atque arridebit iuſtis victoria votis:
Maiores veſtri, quondam gens neſcia vinci
Bellorum ſubitis licet obluctata ruinis,
Et toties cęcis armorum intacta procellis,
Non vnquam timuit,cum circum feruere vidit
Arma per Alpinos pluſquam mauortia campos,
Et ruere infertis ardentia prelia ſignis

Fini-

Finitimos circa tractus, & nota viarum
Compita, ſanguineo nec tot diſcrimina bello
Crudeli, aut diras agitari in ſæua phalangas
Excidia armorum, totumq́ue à ſedibus imis
Turbine bellorum fremere, & miſcerier orbem,
Nec conſanguineas Mauortis ſurgere peſtes,
Noxiaq́ue immundo contagia ſerpere Cœlo;
Marmaricas vicit gentes, domuitque Gelonos,
Sanguineo in bello Garamantas fregit, & Indos,
Indomitoſque Getas, Pelago poſuit que profundo
Iura, ac Eoas adiunxit finibus oras,
Et debellauit, nutuque coercuit vno,
Quicquid cæruleis complectitur orbibus æther,
Atque alto quicquid gremio alluit Amphytrite.
O ingens pubes, nunc per veſtigia Auorum
I Iuuenum generoſa phalanx, patriæque feroces
Ignes indue. Pro Chriſto pugnare decorum eſt.
Coge animos, incende faces, interfice ſontes,
Quātum armis, quantū arte vales. Pater acta iuuabit
Supremus; fit clara magis poſt vulnera virtus,
Ignibus è mediis veluti magis emicat aurum.
Audaci incæpto dabit hæc audacia finem
Tyſiphone interea rigidis armata ceraſtis
Feruet, & ardentem Selymo in membra furorem
Aſperat, inque ſinum præcordia ad intima ſubdit
Tenaream inſpirans animam, procul oſſibus ignem,
Implicat hærentem, figitque in pectore tædas
Lumine fumantes atro; dein verba ſuperbi
Araſpi, & voces reddit ſub puppibus altis;
Hi-

Ilicet indigno potis indulgere veterno,
Et trahere inuiſos nocturna per otia ſomnos;
Sic tibi Threicium Imperium, ſic credita claſſi
Cura, & in Eoas ſuprema potentia turmas,
Si te nulla mouent priuatæ pignora laudis,
Nec ſuper ipſe tua moliris laude triumphos,
Reſpice Turcarum nunquam vincendus honores,
Vicinoſque hoſtes, crudoque aſperrima Marte
Pectora, & armatam iurato foedere claſſem.
Sic fremuit; ſubito ex oculis, ceu fumus in auras
Commiſſus tenues, fugit; tunc talia dicit
Turbato Selymus vultu. Quid linquere mæſtum;
Regnatorem Aſiæ dubia ſub imagine fallis?
Agnoſco vultus, & nil mortalè ſonantes
Numinis, iratoque emiſſas pectore voces,
Iamque adſum, & fatis mora nulla tenacibus obſtat
Iam feror in ſæuos iris vltricibus hoſtes,
Ferte citi ferrum, flammaſque aſſumite lethi
Primus ego ingentes flammis crepitantibus ignes
Deuoueo ad ſtrages; iuſtos dabit ira furores.
Nec tam tarda gelu, ſenioque effecta trementi
Dextera hebet pulſu, quin vulnera mille rotare
Fulminis in morem, gladioque, haſtaque minaci,
Non poſſit, laterique meo nec iuutile ferrum
Cingitur, & noſtro ſequitur de vulnere ſanguis.
Sic Selymus fremit, infernoque agitatus ab oeſtro
Qualis Auernali furiarum verbere Oreſtes
Cum Phlegetonteas turbato exarſit in iras
Corde recrudeſcens, odio quem vulnus acerbat

Ma-

Materno, admotiſque calent præcordia tędis,
Aut ſecus accenſus furiis liuentia torquet
Lumina ferali lymphatus imagine Pentheus
Cum duplices Thebas, geminataque lumina Solis,
Pallenteſque Polo Stellas, Lunamque cruentam
Cernit, inhorreſcitque obtutu fixus atroci
Tanta indignato gliſcit violentia corde,
Talis inardeſcit; variiſque exeſtuat vndis
Curarum, & toruo flammantem lumine circum
Terribilem voluit frontem, ad certamina pinus
Odryſias animat furialis Erynnios aſtu.
Auſtrius interea Ductor, quem nobilis alnus
Ordine remorum ſepteno concita portat
Emicat ante alios lucentibus inclytus armis
Præcurrit ſpe Maiores, virtutibus annos.
Qui ſolet edomitos victor calcare Tyrannos.
Inuictus Princeps, & Barbara regna domare,
Qui Reges ſeruire facit, qui ſubiicit hoſtes,
Colla ſuperborum qui Thracia pectora frangit,
Mauortem ſpirans, atque immortalè coruſcans
Non exorato cintus ſua membra metallo,
Atque execrandis canit exitiabile bellum
Puppibus, & Scythicas immergi in funere turmas,
Atque inimicatas armis vltricibus alnos:
Haſta grauat dextram, ſquamiſque effulget ahenis
Pectus, gemmantique rotat fulgore coruſcas
Flammas, atque latus generoſo cingitur enſe,
Claraque Hydaſpęis miſcetur purpura gemmis,
Effunditque ignem aduerſas minitata ruinas

Frons,

Frons, picturatis, cui ſurgit caſſida criſtis.
Non ita bellorum quondam inſuperabile Numen
Fatali armatum Clypeo, gladioque minaci,
Cœlicolæ aduerſus circumſpexere Gigantes,
Et premere Enceladum, debellatumque Typhęum,
Et coniuratos inſano fœdere Fratres,
Funera cum Cœlo, exitiumque immane frementes
Ardua congeſtos ſtruxere ad ſydera montes
Incaſſum, & Cœlum debellatura profundum
Phlegræa Aethereis ſonuerunt claſſica in oris
Obuia feralis bachantum, ac dira frementum
Threicium accedit claſſis, velut orgia Męnas
Cum celebrat, multoque calent præcordia Bacco
Diſperſas furioſa comas, horrendaque vultu
Dat motus incompoſitos, & ſibila reddit
Montanis vlulata iugis, venientibus vna
Talis erat ſpecies, rabidoque ferocia vultu
Spirantes oculi, & toruum, & furialè rubentes.
Tu quoque Alexander Scythicas contemnere pinus
Incipis, & dubij tentare pericula Martis.
Liliferis latè victricia tempora ſertis
Magnanimo accinctus vultus dein talia dicis.
Me quoque bellantum rapit in certamina Mauors,
Tantus tangit Amor, ſunt hæc mihi gaudia bella,
O mea ſpes, Heroes, formidata ſuperbis
Hoſtibus, ò gens bellipotens, per tela, per ignes
Quid dubitatis adhuc ò, natę ad pręlia dextræ;
Eſte viri nunc, ò ſocij, nunc edite fortes
Fortia facta viri, generoſa in pectora magnos

Sumi

Sumite nunc animos, & ſit valor omnibus idem,
Concipite ingentes auſus, atque eſte ſub ipſum
Inſtantis pugnæ ſpacium concordibus armis,
Vt cadat extinctus patriis Othomanus in vndis
Infęlix truncus, miſerum ſine nomine corpus,
Nec mora; ferali ſtrepuerunt cornua cantu,
Turbantur bellantum animi, ſæuitque Iuuentus
Effera, & ad pugnam celeri volat ocyor Euro,
Quà mage crudeſcit ferto crudelis Enyo.
Occupat Iſmariam duro in certamine claſſem
Aurea ſtridentes volitant vexilla per auras,
Æra ſonant, ſignumque tubæ exitiale remugit,
Et Dux Heſperidum crudos irrumpit in hoſtes,
Et fortis valido conſurgit in arma lacerto
Primas ante acies ſemper pugnare paratus
Iſmaridum fato non deficientibus auſis,
Et formidato furibunda in prælia vultu
Heros Mediceus victor caput erigit ingens
Exagitatque ſuos ſtimulis, & laudis amore:
O ſocij, nunc tempus ait, ſibi quærere famam
Et patrium oſtentare animum, vireſque potentes,
Pellere & indigna Tracem de ſede Tyrannum,
Ad fera bellorum diſcrimina quæque ruinaſque
Horroremque, necemque, extremaq. funera pulchrã
Oppetere in bello mortem poſt vulnera mille;
Inter & aduerſos veluti præcordia circum
Dura ſilex rigeat vobis, & neſcia frangi
Pectora belligeris rigeant adamantina fibris
In damna Odryſium violentior ira miniſtret

Thre-

Threicij exitium Imperij, atque incendia regnis
Eois, mortem, gladioſque immane micantes,
Telaque funeſto nunquam ſaturanda cruore,
Flammarumq. globos, formidataſque ſecures;
Immortale odium, crudi, irreuocabile fatum
In crudos agite Odriſios, ferroque cruento
Viribus indomiti ſceleratam excindite gentem,
Et defenſuro feralem milite claſſem.
Nam ſic armatos Selymus furibundus in hoſtes
Irrupit quondam, & diras exarſit in iras,
Chriſtiadiſque odium gentis, qui iura, fidemque
Numinis erubuit Latij, multoque rubentes
Sanguine Regales vndanti ſanguine faſces
Tinxit, & horribiles accinctus tempora criſtas,
Enſe potens, tumiduſque minis, belloque potenti
Europæ populatus opes, aut cæde ſuperbus
Italidum, & diro ſordeſcens puluere crines,
Non exoratis firmauit ſceptra ruinis;
Ipſe ſuos populos ad bella nouiſſima ſemper
Extimulat, noſtroque vndantes ſanguine fluctus
Vidimus, & ſparſis albentes oſſibus agros.
Vix ea fatus erat, cum iam fudere volucrem
Telorum nubem Iſmarij, ſubitoque fragore
Importuna fremunt crudo vomitantia ab ore
Ignitos tormenta globos, & creſcit eundo
Ignea vis, latè piceoque nigerrima nymbo,
Exitium, ſtragemque rotans, mixtoque fluentes
Sulphure flammantes vomit atro gurgite fluctus,
Et glomerat vaſtam flammarum in nubila molem,

Tur-

Turbine fumantes atro, flammaſque furentes
Euomit, alternis atque ignibus aſtra laceſſit:
Tanta ſub Ætnęis ardent incendia vaſtis
Obluctata iugis, vel quà flammata Veſeui
Terra ſerenatum picta caligine Cœlum
Inuoluit, Baratroque faces iaculatur ab imo,
Queis ſimul agglomerans flammarum nubila, l
Sydera, & ardentes calybes, liquefactaque ſax
Verſat flagranti tętrum de corpore ſulphur,
Et caligantem in ſuperos eructat Auernum.
Fulminat in Turcas, forti victorque rebelles
Magnanimus dextra ſternit Delphinius hoſtes:
Virtuti comes it Fortuna, auſuſque ſecundat
Euentu, atque ardens oculis micat acribus igni:
Et formidatus medias violentus in alnos
Fertur, vt æthereo ſtridens è vertice fulmen,
Cum Pater omnipotens nimborum in nocte triſu
Ignem molitus dextra, horriſonoque tumultu
Aethera concutiens Superos tremefecit, & omnes
Terrarum, Cœlique plagas, fluctuque natantes;
Circum belligeris emiſſa tonitrua lignis
Fulmẽ agunt, rumpuntq; rates; mediumq; per agmen
Crudeſcunt; ſęuit mors horrida, ſtringitur enſis
Plurimus, & vaſtum miſcetur cladibus æquor
Sęuiter, atque ſua pugnans cum Thracibus alno
Aualus erigitur, fulgens cui caſſida criſtis
Cernitur, & viuas Mauortia fundere flammas,
Et picturato veſtitur corpora ferro,
Fulgoreſque, igneſque rotat; digniſſimus Heros

Quo

Quo ſe Parthenope regalibus inclyta tectis
Diuitiis generoſa ſuis, claroq. virorum
Robore præſtantum, & belli fœlicibus auſis,
Italiæ lux magna, ſuo iactabit alumno,
Dum vaga conuexo fulgebunt ſydera Cœlo.
Tù tamen ante omnes, geſtiſque ingentior vnus
Eſtenſes imitatus Auos, ſatus Hercule magno
Inuictus Princeps, at inſuperabilis haſta
Belligera, duo de Turcis ingentia bello
Pectora, Cranetemque neci donas, & Deicoontem,
Quos genuit Dux inultus Calydonius Hopleus.
Iam Barbadicus crudelem excindere gentem
Ardet, & ingenti puppes ſub cuſpide frangit.
Et ſummum fragor horribilis ferit æthera: credas,
Et Taurum, & Rodopen vaſto concurrere Olympo,
Aut formidatum nemoroſæ Pelion Oſſæ;
Fumidus ad Cœlum denſa caligine nimbus
Voluitur, & vos ò Muſæ memorate canenti
Nomina magnanimum generoſa, & facta virorum
Fortia, vt immemori lethæi fluminis vndæ
Eripere, & longum valeam tranſmittere in æuum.
Nec potero; quis enim paruo comprehendere vitro
Audeat Oceanum ingentem? hac verſabor arena
Quantum eniti animo, & dabitur contendere vires.
Hinc tua te virtus teneris maturior annis
In coniuratas contorquens fulmina gentes,
Non defecturos ſperare iubebat honores,
Ferdinande, Domus lumen, ſplendorq. potentum
Gonzaga de Stirpe Ducum, quos Mantua tollit

Paci-

Paciferę inſignes ſtudio virtutis, & armis,
Mantua magnorum genitrix fęcunda Virorum,
Ornamentum ingens mundi, decorumq́, creatrix;
Qua magis æquorei miſcentur ſanguine currus,
Diſpergis Mauros, ſęuo pulcherrime vultu,
Et quos pinguis alit fecundo flumine Nilus
Bellipotens dextra, fortiq́. vt pectore vires
Stent ſolidæ, inſpirat non expugnabile robur
Rex ſuperum, firmatq́. animos, & tela miniſtrat.
Proximus huic pugnat forti inſuperabilis enſe
Oddus magnanimus, quo fortunata ſuperbit
Æquoreo victrix Regina Liguſtica regno
Diues opum, & Pharios aſpernatura feroces
Vberibus Patriæ campis, centumq́. potentes
Iam regno complexa Vrbes; de puppibus altis
Sæuiter aſpicitur Zefyris errare comantum
Criſtarum crudelis honos, & pectoris arma
Luce repercuſſa ardenti collucere Phæbo.
Marmaricæ extincto ſpoliantur milite puppes,
Maurorumq́. cadaueribus tumet vnda cruentis;
Atq́. cadunt Arabes, cadit & numeroſa Iuuentus.
Ac veluti rabies poſtquam veſana Leonem
Exigit, ille truci fremitu fera pectora rumpit,
Et gregibus violentus obambulat, omnia viſu
Sæuo obiens, quærit quem deuoret: Aurius ipſe
Talis inhorreſcit; Claræ cognomine gentis,
Quę varias oſtentat opes, hominumq. labores,
Qua patet inuectis ſpatioſa Bōëmia Campis,
Qua fluit vndanti reſonantum murmure aquarum
Albis.

Albis, & ingenti tellus circumflua Rheno;
It comes Alfonſus, paribus veſtigia curis
Figit Auis, Arauiſq; potens, laudemq́. vetuſtis
Inter bellantes non paruam laudibus addit.
Ecce autem floreńsq́. armis, & robore prę ſtans
Emanuel, diues Proauis, & Corneus Heros
Quinquaginta Arabas ferit, inſuperabile pectus,
Militię decus, & bello cum fulminat hoſtem
Ditat ouans ſpolijs ſocios; modo ſęuiter hoſtes
Et malè defenſa cogit decedere puppe.
O ſuperis dilecte nimis, quem Thracia vidit
Fulmineo cinctum gladio, in ſua damna ruentem,
Et clades lacrymata ſuas, victosq́; maniplos,
Ac deſolatos bellorum turbine campos.
Tú potes audaci Melitenſia moenia ferro
Soluere barbarica vndantum obſidione phalangum,
Belligeram attollens iram, Iſmarioq́. patentem
Aruorum libertatem complere cruore,
Atque indignatos ſuprema morte Tyrannos
Afficere Euphratis, Gangiſque euertere vires,
Et Conſtantini æternos de ſede triumphos
Ducere in Auſonias inuitis Thracibus oras;
Tú fortunato victrices nomine laudes
Gangaridum fines vltra, qua Caſpia Taurum
Alluit, & fluctu rapidum Thetis haurit Araxem,
Erigis, atque vltra Oceanos, alioq́. calentes
Sole plagas, terras ſupra, & Vulcania regna,
Nigrantum Aethiopum, & cognati Memnonis oras.
Non ita Scipiades Romana in moenia quondam

Vrbis Agenoreæ exuuiis rediere ſuperbi,
Ac Romanorum complerunt omnia plauſu;
Nec procul apparet, radiisq. effulget ahenis
Inuictus Fabius, diues cognomine eodem,
Strage calens Scythica; Italidum Tuq; addite terris
Armorum ſplendor, Fului, clariſſima patrum
Gloria magnorum, cui ſunt certamina ludus,
Et labor eſt requies, Dux intractabilis armis
Turcarumque metus, cuius ſub imagine viuit
Ambraciæ Domitor magnæ: ſpes vltima famæ
Romuleæ, inuictus geſtis, egreſſus ab alto
Caſtilione ardens funeſta in prælia ſemper,
Atq. tuum laudum cumulaſti pondere Cornum.
O vtinam deducta aliquid mea Carmina poſſent;
Luce peragrares trans vltima littora Thules,
Trans ſeptemgemini veheteris flumina Nili.
Nec me Dardan dum cœpere obliuia honorum,
Atq. tuum nomen nec (Gaietane) ſilebo;
Interea Frangipanus non ſegnior inſtat
Afrorum damnis, Romano remige pinum
Vrget in aduerſos; ingenti fulmine Thracum
Mergitur icta ratis mediis correpta ſub vadis.
Huic conſanguineus, belloque aſperrimus ibat
Æmonios inter, ferro ſtragemque ciebat
Aduerſam Paulus, Scythico qui tingere gaudens
Arma cruore, cadit, cadit & numeroſa Iuuentus.
Turbinibus diris furit exitiale metallum,
Bellorum, & ſæuę horrificum necis inſtrumentum,
Non exoratam præſenti funere mortem.

Inque

Inq́. oculos inq́. ora rotat; Vulcanus vbique
Serpit, & è ſummis contorquet puppibus ignes,
Atq́. indignatas exercet ſtrage carinas:
Non ſecus infernæ ſedes, ſceleratáque clauſtra,
Quæ pœnas Sontum exercent ſub nocte profunda,
Igniferis horrent tenebris, ac lumine furuo;
Nec ſecus intonuit, ſcopuliſq́. in nubila iactis
Phlegræum lambit pallentia ſydera culmen.
Sed nunc quo rapior? quo rerum me trahit ordo?
Quo feror? & clauſo iam Sol decedit Olimpo:
Ergone veridicos Muſarum voluere faſtos
Sera queat Natorum ætas? ingentia quamquam
Prælia non releget dextris certata ſuperbis;
Quod ſiluit Phœbus, non Mauors ipſe ſilebit.
Incidit in Scythicum iam iam indignatus Adraſtum
Sfortia, nunc verò Aonidum Regina ſororum
Vires auge, ò Calliope, pugnamque cruentam
Sublata molire Lyra: Mauortius Heros
Sfortia, Dardanidum ſplendor, gladioque minaci
Aduerſum inuadit, neque enim violentior ardet
Hectoris in funus iam formidatus Achilles
Myrmidones inter latè impenetrabile corpus,
Et Troianorum ſtrages effundit in agros:
Nec ſic Aeneas, qui Troia fata ſecutus
In ſpem Romanam, non expugnabile pectus
Lemniaco in Clypeo, minitatur funera Turno,
Horrendumque ardens funeſtis intonat armis.
Stat crudelè fremens non exoratus Adraſtus
Emicat ante alios, & toto vertice ſupra eſt.

Cui ſeptemgeminis armata furoribus hydra
Sub galea Aetneos eructat faucibus ignes,
Et circum Eumenides annexę crinibus angues;
Vt nouus Enceladus, ſeu fluctibus obuia rupes
Cum ſimul exortis turbantur littora Cauris,
Vnda tumet, fremitumque ciet, maris ira minatur
Indignata rates, monteſq. attollit aquarum;
Stat cunctis immota minis, pauet ipſe profundi
Regnator pelagi, & ſaxis fracta ęquora cedunt,
Et miserę ex alto nouerunt funera puppes.
Tunc prior Italicus ſublatum ſurgit in enſem,
Atque Giganteę dat formidabile n oli
Vulnus, & Armenio conſpargit ſanguine lignum:
Attollit furiale caput tunc barbarus Hoſtis,
Ardentique atras expirat ab ore fauillas
In damna italici: furit implacabilis ardor;
Tantus Amor cędis, tanta eſt iniuria cordi.
Immanes tygres, ac tale Hyrcania monſtrum
Non vnquam vidit, Lybicis non vlla cauernis
Bellua delituit quondam crudelior illo.
Aſperat ira minas, atque ingens dextera ferrum
Torquet in Aduerſum: rapido fugit ocyor Euro,
Pręcipitemq. ruinam, ac immedicabile vulnus,
Dardanus, inſanumq. fuga deludit Adraſtum,
Et redit, immanem dein obuius impetit hoſtem,
Et modo mucronem diri ſubterfugit enſis,
Et ferit, & refugit, crudum modo cingit Adraſtum
Fortis, nec gladio requies datur vlla cruento;
Currit, & occurrit circum, ſubitoque recurſu

Sę-

Sęuus in aduerſum ruit inuolucra viarum.
Non tot dedaleas nectit labyrinthus eunti,
Nec tot gemmatis percurrit flexibus oſtrum
Męander, varia vt violentus imagine pugnas
Agglomerat Dux, obliquat modo nexibus anguem,
Multiplices nunc ambages, modo vulnera vibrat,
Atque intermedio dirimit certamina gyro;
Adraſtus dirùm lucet, vel qualis Orion
Armatus flammis, ſummoque aſſurgit Olimpo,
Circumluctantes ad pręlia prouocat Auſtros,
Et caliganti condit ferrugine Solem
Venturos certo portendens omine fluctus.
Barbarus at media in rabie, medioque furore
Et fremit inſano latrans fera murmura verſu,
Et formidatum rotat irreuocabilis enſem;
Horror habet cunctos, impalleſcitque tremendo
Aſpectu Romana phalanx, dextramque Gigantis,
Lernęaſque iubas, & frontem caſſidis horret,
Heroiſque necem, ſed vaneſcentibus armis
Incaſſum furit Armenius: crudele metallum
Frangitur, in medioque furentem deſerit ictu.
Sed iam Dardanijs impreſſos ictibus artus
Ingemit Adraſtus, proprioque in ſanguine fumat,
Inque ſuum fatum, genus intractabile bello,
Romulides ſtricto concurrunt vndique ferro,
Non ſecus horribili taurum cum forte moloſſi
Latratu inuaſere, acuunt ad vulnera dentes,
Ille autem illatam recipit per viſcera mortem.
Nec mora: fulmineum Vrſihus ferus exigit enſem

In latus, & rubro ſpargit torrente carinam;
Inde COLVMNENSI ſequitur de ſtirpe creatus
Carolus, Auſonij decus immortale PHILIPPI,
Princeps dignus Auo, elatam conſurgit in haſtam,
Et pectus ferit aduerſum: ruit ille recedens
In vulnus, tollitque oculos in morte natantes,
Et plures aperit manantes ſanguine riuos
Puppibus, & nexos diſſoluens ſpiritus artus
Iam gemitu infernas fugit indignatus ad vmbras:
(Horrendum dictu) maris intremuere receſſus,
Et piceas flammas, liquefactaq. ſaxa ſub auras
Extulit, & tonuit crudeſcens Aetna ruinis,
Atq. nouos ſuperi timuere in bella Gigantes.
Gonzaga, atq; alij Proceres, & Cornea magnus,
Auſtriacæq. rates, formidatæque carinæ
Hetruriæ, & Venetum, Ligurum, Siculumq. ſuperbas
Theſſalicùm lacerant pinus, ſternuntq. cateruas:
Lumina ſanguineum ſpirant Martemque, necemque;
Non ſecus ac Cœlo tempeſtas fuſa profundo,
Et coniuratis graſſatur in æquora ventis,
Inſanoſque vocat fluctus ad prælia, latèque,
Vndarum tollit montes, ſæuitque tumultu.
Quis ſtragem tanti belli? quis funera fando
Enumeret? rubris miſcentur corpora in vndis
Innumera Odryſium, latuere ſub æquore Nymphæ,
Et pauidus ſpumanti Achelous inhorruit alueo,
Sirochi ferro, Caracoſſæ robore, & Aſſæ
Magni Chriſtiades ſub lignis ſaucia lugent
Corpora, præcipuèq. Duces, primiq. virorum,

Et

Et tabo fœdati omnes, iacet inclytus armis
Arpedon, iacet infractæ virtutis Orontes;
Bellipotens iacet Enipus, de ſtirpe vetuſta:
Hiſpanus iacet Erintus, fortis iacet Ennon.
Sed cruce belligera candens Melitæa iuuentus.
Antiquis accenſa odiis, & prodiga vitæ
Pectora, in immanes contendunt fortiter Hoſtes;
Aethereis dilecta plagis, & amica Tonanti,
Et crudelè fremunt Thraces; Cœlum omne remugit.
Et pauor, & luctus vario ſub tegmine vbique
Errat, & armatos inſana per arma furores
Ira agit, extremo mergunt in funere turmas
Bellantes tela humanos hauſtura cruores:
Atque impacato pendet victoria bello:
Dardanidum at Princeps magnus, Thirinthia proles,
Egregium Auſoniæ decus, ac memorabile nomen,
Marcus Threicias puppes Antonius inter,
Cui fugere ignotum eſt, ardens in vtrumqne paratus,
Aut ſuperare hoſtes, aut certo occumbere fato:
Explicat ex alta tandem vexilla Tonantis
Puppe nitens, torquet gladium, ſpoliiſque ſuperbis
Sæpe ſuam exornat precioſa mole COLVMNAM.
Sed quid ages? cæcis auſis temeraria claſſes
Thracia, & in ſuperos pugnantes arma mouebis?
An grauido facibus ferro, vel ſulphure tetro
Igniferas naues, magnoque incendia ponto
Vana parans, Italumque volens diffundere ſtrage
Aequora, cognatas in nos ſtimulabis euerni
Turmas? quid, demens, iuuat irritare Tonantem?
Anne

Anne odia exagitas, atque in tua damna laceſſis
Numina, iam vincens Antonius aurea ſigna
Laurigeris virgata notis de puppibus altis
Explicat; en olli Cœlum q. & Terra, fretumque
Militat, & certo victorem inuitat honore,
Vincit, adornatumq́ parant Elementa triumphum,
Nec tamen audaci bellorum turbine tantum
Dextra Arabum turmas ſuperabit Marte Latino,
Sed quoque Tenarea crudam indignantis Auerni
Effranget rabiem dirarum à ſede Sororum.
Et licet infandis odijs temeraria tantum
In noſtras ſęuire plagas, claſſemque ſuperbam,
Auſa ſis, auſugies tamen indignata ſub vmbras
Tartareas, miſerę nec pallor mortis habebit
Europę terras, nec formidabilis Orcus,
Morteſque & ſtrages terrarum mittet in auras.
Interea extincti ſtygias peruenerat oras,
Spiritus Adraſti, cunctis metus ingruit vmbris,
Atque horrent ſedes, & formidabile Regnum
Mortis inexpletæ belli ſudore calentem,
Belligeras criſtas Europę ſtrage ſuperbas,
Armaque, quę dirum lucent, clypeumque cruentis
Roribus, & faciem, rabiemque; ac omnia circum
Agmina concurrunt, variè cum murmure cœcus
Auditur fremitus, voces imitatus aquarum,
Cum tolli incipiunt aduerſo turbine venti,
Atque illiſa cient fractos ad littora fluctus,
Crebreſcunt taciti ſonitus: furit ille per vmbras,
Et fremit inſanus, læuaq. ita voce profatur:

In-

Inferni Proceres, tuque illacrymabilis Orci
Arbiter Aethereo non conceſſure Tonanti
Vmbrarum, Eumenidumque potens, cui dira laborāt
Stamina Parcarum, tu crudeliſſime fratrum,
Cui ſeruire dati Manes, noctiſque profundæ
Imperium, & Chaos horrendum, cœcumq. baratrū,
Squallenteſq. nigra vmbrarum formidine ſyluæ,
Et latè vmbrifero Styx interfuſa profundo,
Et penas ſontum æterna exercere ruina.
Non datur indigno tantum indulgere veterno
Amplius, & longum traducere inaniter æuum:
Chriſtiadum iuuat inuictis crudeſcere Lignis:
Theſſala ſupremam iam cedunt carbaſa palmam,
Atque fatiſcentes, mediaque in morte natantes
Æmonij Ambracio deplorant æquore ſtrages,
Et Sociorum obitus, vnde hæc tibi turba recentum
Vmbrarum, atque tuum meditantur fulmina in orbē
Iam iam Chriſticolæ, cladeſq; & mille ruinas,
Mille nocendi artes minitantur, & impia diris
Tempora ſideribus, regnique hinc cæca ſepulti
Oſtia centenis ſemper bipatentia portis:
Denſa COLVMNENSIS latè quoq. funera dextra
Vndant, & vaſto gemit irremeabile lignum
Pondere, & infernam verrit crudele paludem,
Queis tamen ad ſuperas nullus patet exitus oras,
Nec ſemel adſtrictos fera liberat ardua poſtes.
Proh pudor, inferni ſummum proh dedecus Orbis,
Auſonio Adraſtus traiectus hiantia ferro
Pectora, belligerumque iacet ſine nomine corpus:

Paciferę inſignes ſtudio virtutis, & armis,
Mantua magnorum genitrix fęcunda Virorum,
Ornamentum ingens mundi, decorumq́, creatrix;
Qua magis æquorei miſcentur ſanguine currus,
Diſpergis Mauros, ſęuo pulcherrime vultu,
Et quos pinguis alit fecundo flumine Nilus
Bellipotens dextra, fortiq́. vt pectore vires
Stent ſolidæ, inſpirat non expugnabile robur
Rex ſuperum, firmatq́. animos, & tela miniſtrat.
Proximus huic pugnat forti inſuperabilis enſe
Oddus magnanimus, quo fortunata ſuperbit
Æquoreo victrix Regina Ligu'tica regno
Diues opum, & Pharios aſpernatura feroces
Vberibus Patriæ campis, centumq́. potentes
Iam regno complexa Vrbes; de puppibus altis
Sæuiter aſpicitur Zefyris errare comantum
Criſtarum crudelis honos, & pectoris arma
Luce repercuſſa ardenti colluſcere Phæbo.
Marmaricæ extincto ſpoliantur milite puppes,
Maurorumq́. cadaueribus tumet vnda cruentis;
Atq́. cadunt Arabes, cadit & numeroſa Iuuentus.
Aç veluti rabies poſtquam veſana Leonem
Exigit, ille truci fremitu fera pectora rumpit,
Et gregibus violentus obambulat, omnia viſu
Sæuo obiens, quærit quem deuoret: Aurius ipſe
Talis inhorreſcit; Claræ cognomine gentis,
Quę varias oſtentat opes, hominumq. labores,
Qua patet inuectis ſpatioſa Bočmia Campis,
Qua fluit vndanti reſonantum murmure aquarum
Albis.

Albis, & ingenti tellus circumflua Rheno;
It comes Alfonſus, paribus veſtigia curis
Figit Auis, Arauiſq; potens, laudemq. vetuſtis
Inter bellantes non paruam laudibus addit.
Ecce autem florensq. armis, & robore præſtans
Emanuel, diues Proauis, & Corneus Heros
Quinquaginta Arabas ferit, inſuperabile pectus,
Militię decus, & bello cum fulminat hoſtem
Ditat ouans ſpolijs ſocios; modo ſęuiter hoſtes
Et malè defenſa cogit decedere puppe.
O ſuperis dilecte nimis, quem Thracia vidit
Fulmineo cinctum gladio, in ſua damna ruentem,
Et clades lacrymata ſuas, victosq; maniplos,
Ac deſolatos bellorum turbine campos.
Tú potes audaci Melitenſia moenia ferro
Soluere barbarica vndantum obſidione phalangum,
Belligeram attollens iram, Iſmarioq. patentem
Aruorum libertatem complere cruore,
Atque indignatos ſuprema morte Tyrannos
Afficere Euphratis, Gangiſque euertere vires,
Et Conſtantini æternos de ſede triumphos
Ducere in Auſonias inuitis Thracibus oras;
Tú fortunato victrices nomine laudes
Gangaridum fines vltra, qua Caſpia Taurum
Alluit, & fluctu rapidum Thetis haurit Araxem,
Erigis, atque vltra Oceanos, alioq. calentes
Sole plagas, terras ſupra, & Vulcania regna,
Nigrantum Aethiopum, & cognati Memnonis oras.
Non ita Scipiades Romana in moenia quondam

Digitized by Google

Vrbis Agenoreæ exuuiis rediere ſuperbi,
Ac Romanorum complerunt omnia plauſu;
Nec procul apparet, radiiſq. effulget ahenis
Inuictus Fabius, diues cognomine eodem,
Strage calens Scythica; Italidum Tuq: addite terris
Armorum ſplendor, Fului, clariſſima patrum
Gloria magnorum, cui ſunt certamina ludus,
Et labor eſt requies, Dux intractabilis armis
Turcarumque metus, cuius ſub imagine viuit
Ambraciæ Domitor magnæ: ſpes vltima famæ
Romuleæ, inuictus geſtis, egreſſus ab alto
Caſtilione ardens funeſta in prælia ſemper;
Atq. tuum laudum cumulaſti pondere Cornum.
O vtinam deducta aliquid mea Carmina poſſent;
Luce peragrares trans vltima littora Thules,
Trans ſeptemgemini veheretis flumina Nili.
Nec me Dardan dum cœpere obliuia honorum,
Atq. tuum nomen nec (Gaietane) ſilebo;
Interea Frangipanus non ſegnior inſtat
Afrorum damnis, Romano remige pinum
Vrget in aduerſos; ingenti fulmine Thracum
Mergitur icta ratis mediis correpta ſub vndis.
Huic conſanguineus, belloque aſperrimus ibat
Æmonios inter, ferro ſtragemque ciebat
Aduerſam Paulus, Scythico qui tingere gaudens
Arma cruore, cadit, cadit & numeroſa Iuuentus.
Turbinibus diris furit exitiale metallum,
Bellorum, & ſæuę horrificum necis inſtrumentum,
Non exoratam præſenti funere mortem.

Inque

Inq́. oculos inq́. ora rotat; Vulcanus vbique
Serpit, & è ſummis contorquet puppibus ignes,
Atq́. indignatas exercet ſtrage carinas:
Non ſecus infernæ ſedes, ſcelerataque clauſtra,
Quæ pænas Sontum exercent ſub nocte profunda,
Igniferis horrent tenebris, ac lumine furuo;
Nec ſecus intonuit, ſcopuliſq́. in nubila iactis
Phlegræum lambit pallentia ſydera culmen.
Sed nunc quo rapior? quo rerum me trahit ordo?
Quo feror? & clauſo iam Sol decedit Olimpo:
Ergone veridicos Muſarum voluere faſtos
Sera queat Natorum ætas? ingentia quamquam
Prælia non releget dextris certata ſuperbis;
Quod ſiluit Phœbus, non Mauors ipſe ſilebit.
Incidit in Scythicum iam iam indignatus Adraſtum
Sfortia, nunc verò Aonidum Regina ſororum
Vires auge, ò Calliope, pugnamque cruentam
Sublata molire Lyra: Mauortius Heros
Sfortia, Dardanidum ſplendor, gladioque minaci
Aduerſum inuadit, neque enim violentior ardet
Hectoris in funus iam formidatus Achilles
Myrmidones inter latè impenetrabile corpus,
Et Troianorum ſtrages effundit in agros:
Nec ſic Aeneas, qui Troia fata ſecutus
In ſpem Romanam, non expugnabile pectus
Lemniaco in Clypeo, minitatur funera Turno,
Horrendumque ardens funeſtis intonat armis.
Stat crudelè fremens non exoratus Adraſtus
Emicat ante alios, & toto vertice ſupra eſt.

Cui ſeptemgeminis armata furoribus hydra
Sub galea Aetneos eructat faucibus ignes,
Et circum Eumenides annexę crinibus angues;
Vt nouus Enceladus, ſeu fluctibus obuia rupes
Cum ſimul exortis turbantur littora Cauris,
Vnda tumet, fremitumque ciet, maris ira minatur
Indignata rates, monteſq́. attollit aquarum;
Stat cunctis immota minis, pauet ipſe profundi
Regnator pelagi, & ſaxis fracta ęquora cedunt,
Et miſerę ex alto nouerunt funera puppes.
Tunc prior Italicus ſublatum ſurgit in enſem,
Atque Giganteę dat formidabile n oli
Vulnus, & Armenio conſpargit ſanguine lignum:
Attollit furiale caput tunc barbarus Hoſtis,
Ardentique atras expirat ab ore fauillas
In damna italici: furit implacabilis ardor;
Tantus Amor cędis, tanta eſt iniuria cordi.
Immanes tygres, ac tale Hyrcania monſtrum
Non vnquam vidit, Lybicis non vlla cauernis
Bellua delituit quondam crudelior illo,
Aſperat ira minas, atque ingens dextera ferrum
Torquet in Aduerſun: rapido fugit ocyor Euro,
Pręcipitemq́ ruinam, ac immedicabile vulnus,
Dardanus, inſanumq́ fuga deludit Adraſtum,
Et redit, immanem dein obuius impetit hoſtem,
Et modo mucronem diri ſubterfugit enſis,
Et ferit, & refugit, crudum modo cingit Adraſtum
Fortis, neq gladio requies datur vlla cruento;
Currit, & occurrit circum, ſubitoque recurſu

Sę-

Sęuus in aduerſum ruit inuolucra viarum.
Non tot dedaleas nectit labyrinthus eunti,
Nec tot gemmatis percurrit flexibus oſtrum
Męander, varia vt violentus imagine pugnas
Agglomerat Dux, obliquat modo nexibus anguem,
Multiplices nunc ambages, modo vulnera vibrat,
Atque intermedio dirimit certamina gyro;
Adraſtus dirum lucet, vel qualis Orion
Armatus flammis, ſummoque aſſurgit Olimpo,
Circumluctantes ad pręlia prouocat Auſtros,
Et caliganti condit ferrugine Solem
Venturos certo portendens omine fluctus.
Barbarus at media in rabie, medioque furore
Et fremit inſano latrans fera murmura verſu,
Et formidatum rotat irreuocabilis enſem;
Horror habet cunctos, impalleſcitque tremendo
Aſpectu Romana phalanx, dextramque Gigantis,
Lernęaſque iubas, & frontem caſſidis horret,
Heroiſque necem, ſed vaneſcentibus armis
Incaſſum furit Armenius: crudele metallum
Frangitur, in medioque furentem deſerit ictu.
Sed iam Dardanijs impreſſos ictibus artus
Ingemit Adraſtus, proprioque in ſanguine fumat,
Inque ſuum fatum, genus intractabile bello,
Romulides ſtricto concurrunt vndique ferro,
Non ſecus horribili taurum cum forte moloſſi
Latratu inuaſere, acuunt ad vulnera dentes,
Ille autem illatam recipit per viſcera mortem.
Nec mora: fulmineum Vrſinus ferus exigit enſem

 In

In latus, & rubro ſpargit torrente carinam;
Inde COLVMNENSI ſequitur de ſtirpe creatus
Carolus, Auſonij decus immortale PHILIPPI,
Princeps dignus Auo, elatam conſurgit in haſtam,
Et pectus ferit aduerſum: ruit ille recedens
In vulnus, tollitque oculos in morte natantes,
Et plures aperit manantes ſanguine riuos
Puppibus, & nexos diſſoluens ſpiritus artus
Iam gemitu infernas fugit indignatus ad vmbras:
(Horrendum dictu) maris intremuere receſſus,
Et piceas flammas, liquefactaq́. ſaxa ſub auras
Extulit, & tonuit crudeſcens Aetna ruinis,
Atq́. nouos ſuperi timuere in bella Gigantes.
Gonzaga, atq́; alij Proceres, & Cornea magnus,
Auſtriacæq́. rates, formidatæque carinæ
Hetruriæ, & Venetum, Ligurum, Siculumq́. ſuperbas
Theſſalicùm lacerant pinus, ſternuntq́. cateruas:
Lumina ſanguineum ſpirant Martemque, necemque;
Non ſecus ac Cœlo tempeſtas fuſa profundo,
Et coniuratis graſſatur in æquora ventis,
Inſanoſque vocat fluctus ad prælia, latèque,
Vndarum tollit montes, ſæuitque tumultu.
Quis ſtragem tanti belli? quis funera fando
Enumeret? rubris miſcentur corpora in vndis
Innumera Odryſium, latuere ſub æquore Nymphæ,
Et pauidus ſpumanti Achelous inhorruit alueo.
Sirochi ferro, Caracoſſæ robore, & Aſſæ
Magni Chriſtiades ſub lignis ſaucia lugent
Corpora, præcipùeq́ Duces, primiq. virorum,

Et

Et tabo fœdati omnes , iacet inclytus armis
Arpedon , iacet infractæ virtutis Orontes ;
Bellipotens iacet Enipus, de ſtirpe vetuſta :
Hiſpanus iacet Erintus, fortis iacet Ennon .
Sed cruce belligera candens Melitæa iuuentus .
Antiquis accenſa odiis, & prodiga vitæ
Pectora, in immanes contendunt fortiter Hoſtes ,
Aethereis dilecta plagis, & amica Tonanti,
Et crudelè fremunt Thraces; Cœlum omne remugit .
Et pauor, & luctus vario ſub tegmine vbique
Errat, & armatos inſana per arma furores
Ira agit, extremo mergunt in funere turmas
Bellantes tela humanos hauſtura cruores :
Atque impacato pendet victoria bello :
Dardanidum at Princeps magnus, Thirinthia proles,
Egregium Auſoniæ decus, ac memorabile nomen,
Marcus Threicias puppes Antonius inter ,
Cui fugere ignotum eſt, ardens in vtrumqne paratus,
Aut ſuperare hoſtes, aut certo occumbere fato :
Explicat ex alta tandem vexilla Tonantis
Puppe nitens, torquet gladium, ſpoliiſque ſuperbis
Sæpe ſuam exornat pretioſa mole COLVMNAM.
Sed quid ages? cæcis auſis temeraria claſſes
Thracia, & in ſuperos pugnantes arma mouebis?
An grauido facibus ferro, vel ſulphure tetro?
Igniferas naues, magnoque incendia ponto
Vana parans, Italumque volens diffundere ſtrage
Aequora, cognatas in nos ſtimulabis euerni
Turmas? quid, demens, iuuat irritare Tonantem?

Anne

Inferni Proceres, tuque illacrymabilis Orci
Arbiter Aethereo non conceſſure Tonanti
Vmbrarum, Eumenidumque potens, cui dira laborãt
Stamina Parcarum, tu crudeliſſime fratrum,
Cui ſeruire dati Manes, noctiſque profundæ
Imperium, & Chaos horrendum, cæcumq. baratrũ,
Squallentesq. nigra vmbrarum formidine ſyluæ,
Et latè vmbrifero Styx interfuſa profundo,
Et penas ſontum æterna exercere ruina.
Non datur indigno tantum indulgere veterno
Ampliùs, & longum traducere inaniter æuum:
Chriſtiadum iuuat inuictis crudeſcere Lignis:
Theſſala ſupremam iam cedunt carbaſa palmam,
Atque fatiſcentes, mediaque in morte natantes
Æmonij Ambracio deplorant æquore ſtrages,
Et Sociorum obitus, vnde hæc tibi turba recentum
Vmbrarum, atque tuum meditantur fulmina in orbẽ.
Iam iam Chriſticolæ, cladeſq. & mille ruinas,
Mille nocendi artes minitantur, & impia diris:
Tempora ſideribus, regnique hinc cæca ſepulti
Oſtia centenis ſemper bipatentia portis:
Denſa COLVMNENSIS latè quoq. funera dextræ
Vndant, & vaſto gemit irremeabile lignum
Pondere, & infernam verrit crudele paludem,
Queis tamen ad ſuperas nullus patet exitus oras,
Nec ſemel adſtrictos fera liberat ardua poſtes.
Proh pudor; inferni ſummum proh dedecus Orbis,
Auſonio Adraſtus traiectus hiantia ferro
Pectora, belligerumque iacet ſine nomine corpus:
Aſpice

Aſpice Theſſalicas acies ; Selymiq. ſuperbum
Euerti imperium, debellatumque Thoantem
Nuda venenatis confoſſum membra ſagittis
Excidio cadere, & miſeram trahere inde ruinam;
Seruitioque premi, ſæuaque Tyrannide in oris
Italicis ſtricto iam ducere vincula collo ?
Quare age, degeneres animos, & vilia corda
Exue ; cumque Ioui mouiſti bella ſupremo,
Reſpice, & æternum demens patieris inultum
Dedecus, & iuſto non ardent corda furore ?
Atq́ hominum nemo Regis procumbit Auerni
Ad templum, nulloq. calent fumantia thure,
Nec noſtra ignicomis ardent altaria ceris.
Sic diſpectus honos ? illaudatiq. ſilentum
Vmbrarum domini numen Plutonis adoret,
Aut ſupplex aris ſolemnem imponat honorem,
Nullus adeſt, atque hæc animo ſententia ſedit.
Dixit & innumeras inter ſe miſcuit vmbras,
Horrendum luxit, qualis ſub vertice Eoo
Stella comam ducens minitantis filia Cœli
Exitia imperiis, triſtes aut vrbibus ignes,
Portendit, radios vomit, & lugubrè rubeſcit:
Non exoratas tunc implacabilis iras
Concipit exardens Deus illacrymabilis Orci,
Eumenideſque atras, formaq. tricorporis vmbras
Imperat acciri, (inferni crudelia monſtra)
Inde ait, ò mea maxima ſpes nunc ite per oras,
Atq́. impacatis frenos diſſoluite ventis,
Et tempeſtatum Cœlum tonet omne fragore,

Ac

Ac indignatis Claſſis mergatur in vndis
Chriſtiadum, miſeras deploratura ruinas.
Vix ea fatus erat; Stygiis emiſſa caminis
Monſtra illa æthereas ſubito venere ſub auras,
Incubuere mari, pelago iam magnus ab imo
Auditur fremitus, ſubitis Sol conditur vmbris,
Funereoſque Polo prætendunt nubila amictus;
Proh ſcelus, effuſis rabies in corda venenis
Gliſcit atrox, ſubeunt peſtes, cædeſque, furorque,
Et ferrugineam dira caligine noctem
Thiſiphone infandis comitata Sororibus, atra
Cernitur, & diris ſibilat ore ceraſtis,
Et fremit ignaro Cœlum Ioue, & vnda tumeſcit
Infernos teſtata Deos, hyememq́. profundam,
Atq́. cauernoſo demiſſos carcere ventos;
Iam formidatis reſonant freta vaſta procellis,
Immaneſque gemunt ſcopuli, tonitruque dehiſcunt
Nubila, & ingenti miſcentur murmure fluctus;
Mox pelagus puppes reſerata in tartara condit,
Mox Taurus, ſuperas, aut Apenninus ad oras
Erigitur; crines tunc fuſa nitentibus aſtris
Relligio trepidat ſingultibus interruptis
Ingeminans voces, tendenſq́. ad ſydera palmas:
O Deus omnipotens Summi Regnator Olympi,
Affer opem (dixit) miſeræ, & ſuccurre labanti,
Confuſas inter turbas feruente tumultu.
Quid tempeſtatum furibundo agitata fragore
Fulgura, & heu rurſus quid tela micantia cerno,
Vulnus & infixum lateri? iam pectora languent.

Summe Parens , quid enim miserę mihi denią; reſtat ;
Funera me, nocte ſque vocant, extremaq; Auerni
Mancipia, inſidiæ ; imbellis quid Fęmina poſſit
Heu tantis experta malis , ſęuiſque ruinis .
Iamq: olim audaces inimica in pręlia turmas
Vici equidem ; & victos extrema in funera duxi,
Atque rubellantes extrema morte Tyrannos ;
Incita quâ rabie , & furialibus acta procellis
Debacchabatur Lutheri perfida Erynnis
Seçum ignes,ſecum arma ferens, heu fulmine quanto
Armatur furibunda mouens in bella maniplos ;
Vt furioſa ſuis , fęcundiſque Hidra ceraſtis
Peſtifero tumeat morbo, vitiata nefandis
Regna ſub Auſpiciis , fideique in imagine falſa
Patria finitimis marceſcant arua venenis ,
Quid me bella iuuant claris totieſque triumphis
De Styge , victrices animaſſe in pręlia dextras
Et Fidei vex.lla nouas poſuiſſe per oras,
Atque tuos bellis domuiſſe furentibus hoſtes ,
Teſtis in ignota miſerabilis exul arena
Lutherus , vicique atro Phlegetontia bello
Pergama,& infernis iuratam Manibus arcem ,
In qua barbaries , cultuque addicta nefando
Tartarei Ditis, ſcelerumque immaniæ demens
Pernicioſa meo capiti ſua ſceptra locauit ;
Sed tamen extremis longa in certamina pugnis
Victa dedit meritos tandem, decora alta, triumphos,
Et fruſtra ſtygias reuocauit in arma cohortes
Impia Religio toties meditata ruinas ,

Atque

Atque inimica tas odijs vltricibus iras;
Proſtratum vidiſſe iuuat, multoque frementem
Funere deiectum, ſeque, & ſua fata dolentem,
Frendentemq́: via, Batauoq́; in littore egenum
Damnatum exilio caput, & ſine nomine Regem,
Inque hoſtes, & regna vocant inimica, nouaſque
Dant mihi laurigeras intexere fronte corollas
Chriſtiades, quamuis non deficientibus auſis
Quæ victrix fuit, & toto clariſſima mundo.
Inſula diues opum, fidei dum caſta manebant
Fędera, & Auſoniis addicta potentia ſacris,
Et ſtetit æquoreis Regina Britannica Regnis,
Naufraga ſit Cœlo, & ſtatio malè fida ſacrorum.
En iterum multo rorantes ſanguine veſtes
Oſtentare libet latè, ſtat funere multo
Tutari per tela fidem, medioſque per ignes,
Quam fidei cultus, & ineluctabile mentis
Vertere concilium, capiti prius ima dehiſcat
Terra meo, ruptoque ardens Phlegetonte vorago
Turbine flammarum, & Stygijs me me obruat vndis.
Impia Tenareas mouerunt claſſica valles,
Et coniuratum Cauris luctantibus Orcum,
In mea damna, vndęque tument, & raptus ab omni
Sole dies miſcet tenebras, furit æſtus arenis,
Extolluntur aquę Cœlo capita alta ferentes,
Apennini inſtar montis, modo gurgite in imo
Horrida ſęuit hyems, fretaq́; indignantur, & Auſtri:
Eumenides, ac infernis emiſſa cauernis
Monſtra gemunt, atque exitium crudele minantur,

Et

Et deplorandas intentant omnia ſtrages.
Me miſeram, quod cerno nefas; Regnator Olympi,
Et rerum alme parens, ſcelerum iuſtiſſime vindex,
Et Cœli, Terręq. potens, cur aſpicis æquis
Hæc non æqua oculis? prolem quid deſeris almam
Vicina iam morte? heu te iam homine clamans
Poſcit opem: Quæ tanta Orco permiſſa poteſtas?
Affer opem, faueas votis, dextraque potenti,
Fulmina molitus, nymborum in nocte profunda
Iam iam Tænareas in cæca repagula peſtes,
Iraſque, inſidiaſque, importunoſque tumultus,
Et portentorum turmas ſub Tartara mittas,
Eumenideſque atras, & dirę ſemina mortis;
Atq. Europęis pellas contagia regnis.
Aemoniasq. acies, vaſtaſque Othomana per vndas
Arma, & feralis turgentia carbaſa claſſis,
Barbaricoſque Duces in pręlia dira ruentes
Omnipotens pelago ſternat tua dextera in alto.
Dixerat; at ſuperę ſurgit Rex maximus aulę
Sidereos inter proceres, ac talia fatur
Stellato in ſolio; graue, & immutabile Sanctis
Pondus adeſt verbis. Incaſſum à ſedibus imis
Eumenidum bellant acies, & fulmina Auerni
In mea ſanguineo minitantur robora Marte
Ambracijs in aquis; ſed vaneſcentibus auſis
Coniurata furit Scithici gens impia regni;
Ergone Auernales Stijgia de ſede maniplos
Horres, & ventos, tempeſtateſq. ſonantes?
Parce metu, mea Nata, tuis iam parce querelis,
O in-

O nimium dilecta! manent immota tuorum
Fata tibi; lato claſſis correpta videbis
Robora Threiciæ in pelago, Selymnsq́. per æquor
Deferet Aemoniæ iam fractam cornua Lunam.
Et debellatus patrias iam quærere terras
Cogetur, crudæ funeſta in imagine mortis,
Atq́. COLVMNENSES æterno nomine laudes
Supra Indum, & Gangem, ſepteni & flumina Nili
Attollet fama ingentes lætata triumphos.
Marcus perpetuum Auſoniis Antonius oris
Lumen, in aduerſos generoſa Columna Tyrannos,
Magnanimiq́. ſua Herculea de Stirpe Nepotes
Carolus, & Proſper Melitenſi ex ordine magnus,
Et nouus Antonius, non conceſſura ſuperbis
Scipiadum Lauris, nec defectura triumphis
Pectora belligeris, Latij decora alta PHILIPPI;
Et ſtrages Scythicum; Mauortis fulmine regna
Odryſia inuadent, & ferro Caſpia tecta
Diripient, ac exuuiis Babilona ſuperbam,
Atq́. immortali exornantes tempora laude
Alta triumphanti ſcandent Capitolia plauſu,
Magnanimum Heroum circumuallante corona.
At tù vel Latiis ſpes auguſtiſſima terris,
Vince rubellantes inſano fœdere turmas,
Antoni, cinctam ſpoliis, armisq́. Columnam
Ventura Odryſiis ſemper mirabitur ætas,
Et tibi bellatrix decorabit tempora laurus,
Sæcula & Auſonias refluent mellita per oras,
Et toto Vrbanus Magnus regnabit in Orbe.

Et Barberinæ Cœlo famulante volucres
Æterno ducent alis victricibus annos.
Dulciaq. Vrbani florebunt gaudia veris.
Dixerat. Interea ſuperi domus aurea regni
Panditur, & ſummo Victoria fulget Olympo
Belligerum galeata caput, redimitaq. multis
Gaudet Erithræis bacchata monilia gemmis.
Aſpectum pulchrum, maieſtatemq. verendam
Admirantur Olympiaci gens incola regni:
Dulce oculi rident; roſeo eſt ſpectabilis ore,
Quâ circum Eumenides annexę crinibus angues,
Quanta ſub infernis iactitant portenta cauernis
Indignata fremunt, crudeſcunt; vndiq. fundunt
Horribiles vmbras, & formidabile Cœlum:
Innumeris ſpargit radiis, ac talia fatur.
Tantane vos rabidæ cępit dementia mentis
Semper in infernis deploratura caminis
Impia gens? tantosq. audetis tollere montes
Vndarum, & diris pelagus miſcere ruinis?
Ite procul, furiæ, & crudos glomerate maniplos:
Forſan neſcitis flammam amplexata triſulcam
Quantum dextra tonet, rigidis paritura Thyphęis
Exitium, & Stygio modo pernicioſa Tyranno.
Ite agite, (ò miſeræ) Plutoni hæc dicite veſtro:
Non illi vndarum ſceptrum, nec ſydera Cœli,
Nec Terrarum oræ: tenet ille informia Auerni
Littora, Tartareos exercet & igne receſſus,
Atque inter lacrymas ſummę & ſuſpiria noctis
Colla catenatis portat crudelia vinclis.

Hæc

Hæc dixit, latè freta q. indignantia placat,
Horrendas nubes, tempeſtates q. ſerenans,
In radiis Sol ſplendidior poſt nubila fulget,
Atque redux toto volitat pax aurea ponto.
Illa autem Phœbo non conceſſura comanti
Cum circumfuſo conſpargit lumine Cœlum,
Floridus, emergitque vndis rediuiuus Eois;
In Mare deſcendit, volucrique inuecta quadriga
Puppe COLVMNENSIS Martis conſedit in alta,
Non ignobilibus latè ſpectanda triumphis,
Atque pluens radiis fauſto dedit omnia plauſu.
Iam turbati animis Scythici, verſiq. fine vllo
Ordine, corripuere fugam; cadit obrutus vndis
Fulmineo Caracoſſa ictu, & Carealis iniquus
Sequitur infrendit manibus poſt terga reuinctis,
Præcipiti fugitiuus abit Lucialius Euro,
Et dolet euerſam Selymus in æquore claſſem,
Et furibundus Alis, Pertanus, & impius Aſſa
Infami dant terga fugæ; rigidisq. cathenis
Meret in ignota ſtrictus Syrochus arena.
Corporibus, fractiſque hoſtilibus vndique ſignis
Æquora miſcentur, magnuſque Columnius alnos
Auſonias feruens fugitiuos vrget in hoſtes,
Et toto Iſmaridum ingentem ciet æquore ſtragem
Fulmineum torquens ferrum: comitantur euntem,
Et pauor, ac terror, debellatique Tyranni
Excidia & luctus, Othomanæ & funera claſſis.
Vaticana potens canit alto è pectore Roma,
Atque tuos ſemper celebrat lætata triumphos.

Laudibus innectens ſolemni carmine laudes;
Italia en tibi gratatur, bellataq. Cœlo
Prælia ſydereis indicit digna triumphis,
Et longa primum, vetérique ab origine palmas
Adde (ait ipſa) nouas, & famam extendere factis
Heroum ſequere, & tantarum exordia rerum.
Belligeras cedit palmas tibi Thracia ſupplex
Captiuæ os, habitumque gerens, & verba precantis
Prætendit manibus vinctis, en Dardana diſcit
Vincla pati, Auſonidum vires experta potentes.
I ſequere, i fœlix, manet alta mente repoſtum
Excidium Solymæ, & toties victricibus armis
Magnanimum imperia Heroum, tentata ſupremis
Cladibus, & noſtri pugnata à viribus orbis,
Vt ſacra tandem pretioſum mole ſepulchrum
Auſonias raperent (diuinum pondus) in oras.
I ſequere, i fœlix: (ANTONI) & numine dextro
Pugnandum, & tantę ſperanda eſt gloria laudis
Cœleſti in Clypeo; Herculeis non inuida geſtis
Gloria ſupremos tibi quærat in arma triumphos.
Quam bene Apollineis florent tibi tempora ſertis.
Egregiis (iam noſco) tuis par gloria factis
Non deerit, ſortemq. tuam, vel maior Achille,
Accipe Magne Heros, dum Tuſco Octauius oeſtro
Nobilis Auſtriacas tollet ſuper æthera lauros,
Ornabit generoſa ſuis tua prælia Muſis,
Et dabit æternum Latiis tibi viuere chartis.

FINIS.

AD
MAGNVM COMESTABILEM
REGNI NEAPOLITANI

PHILIPPVM

COLVMNAM.

EPIGRAMMA.

O Summum Æneadum columen, quò magna ſuper bit
Vrbs, ſeptemgemino quę petit aſtra iugo;
Per te Chriſtiadas iurato fœdere puppes
Helleſpontiaci iam pauet vnda Maris;
Vnde tibi clarum iam Græcia cedat honorem,
Obſcuretque ſuos Roma ſuperba Duces;
Antiqui ruerent Romano è culmine faſces,
Ni foret in noſtris vna COLVMNA plagis.
Olim vndas geminæ iam præſcripſere Columnæ;
At nunc humanum ſola COLVMNA decus.

AD ILLVSTRISS. ET EXCELL.

D V C E M

FVLVIVM CORNEVM.

E P I G R A M M A.

CRedideram natum tibi, Fului, à fulmine nomen;
Nam tua dum pugnat dextera, fulmen habet:
Aſt vbi Caſtalias pacati pectoris artes
Depromis, pacis munera blanda refers;
In te ſic geminæ conſpirat adorea laudis,
Et plectrum, & fulmen dextera docta mouet.
Fulmina dent, quamuis nomen, Fului, attamen idem
Fuluus Iuppiter, & Flauus Apollo mihi es.

AD OCTAVIVM TRONSARELLVM,

Qui in Heroico Victoriæ Naualis Carmine COLVMNENSES honores mirè cecinit.

EPIGRAMMA.

CEdite Dardanidum Phæbea oracula Vatum,
Et vos Argolicę gloria prima tubę.
Tù ſolus Latias tollis ſuper æthera lauros,
Atq́. COLVMNENSIS facta ſuperba Domus.
Vrbs, quę vicinis faſtigia conſerit aſtris,
Terrarum Princeps, Auſonidumq́. decus.
Hęc (ait) Heroum virtuti meta COLVMNA eſt;
At meta ingenio non datur vlla tuo.

DIVVS IOANNES

Aeterni Solis Lucifer.

E L E G I A.

ITE procul tenebræ; Soli præmiſſa propinquo
Spondet inocciduum ſtella beata diem.
Iam noua lux oritur, venientis nuntia Solis,
Iam videt optatam mundus vterq. facem;
Expectatus adeſt longæua nocte Ioannes,
Diſſipet vt cæcum, præcipitetq́ chaos.
Aſpice baccantes tenebras, vmbramque perennem,
Vt redit ad Stygios, hoc Oriente, lares;
Surgite mortales, & iam tot cæca per annos
Incipiant verum corda videre diem.
Cernitis, vt fundat diuinæ ſemina lucis
Paruulus, & quantum præferat ore iubar.
Præmonet hic cæcum præco fauſtiſſimus orbem,
Vt queat inſueta lumina ferre facis,
Vt ferat ignotos æterni luminis ignes,
Vt ſtratum inueniat Sol oriturus iter.
Vt ſcelerum denſas acies ventura recludens
Soluat, & inferni trudat in antra Iouis.
Sic etiam errantes ſtellanti in vertice flammas
Deiicit è toto præuia ſtella polo,
Vt facilem peragrat curſum, tenebrasq́. repellat
Solis ab Eoo lampas adulta Mari.

Duſ-

Diffudit radios iam fax pulcherrima Cælo
Orbi naſcentem prodere iuſſa Deum.
Ardens emicuit pretioſis aurea flammis
Vnica per medium conſpicienda diem.
Atq́. ſerenatum volitans radioſa per axem
Tantum Caldæos admonet illa Duces.
Maximus aſt infans duplicata luce Ioannes
Orbem luminibus complet vtrumq́. ſuis.
Hunc & ſyderei proceres, ſtellataque Cœli
Machina cognouit, inferiorq́. globus.
Hunc & Tęnarei ſenſerunt oppida Ditis,
Hunc & Indaici, turba ſepulta, Patres.
Hoc naſcente ferox lacrymantis Ianitor Orci
E triplici triſtes edidit ore ſonos;
Hoc naſcente graues gemitus dedit imbre cruento,
Quæ vaga Lethæos alluit vnda ſinus.
Tunc dedit arcanos Pluto de pectore queſtus,
Clauſit & æterna Tartara nigra fera,
Tunc picei, fractis gemuerunt cornibus amnes,
Tunc ſcidit infamem torua Mægæra comam.

SANCTA MARIA DE NIVE.

Elegia.

VOs, quibus exornat iuuenilia tempora laurus,
Verſibus æthereas concelebrate niues;

Tan-

Tantæ molis opus, miracula tantâ ſtuporis,
Pondera ſunt fragili non ſubeunda viro.
Surgit in aereas mons admirabilis arces,
Exquiliæ cuius culmina nomen habent.
In quo, mirandum, Cœlo delapſa ſereno
Fertur honoratum nix tenuiſſe ſolum.
Dum magis in Cœlo feruent æſtiua Leonis
Sydera per longos igne volante dies.
Dum vomit ore faces Cœlum latratibus implens
Lęthifer, & rabidus ſumma per aſtra Canis.
Tunc niuibus riguiſſe ferunt canentia collis
Culmina perpetuò commemoranda dio.
Nocte cadunt latè, ſeptemq; è collibus Vrbis
Ille vnus tanto dignus honore fuit.
Lucifer ortus erat, tenebrisq; Aurora fugatis
Ex alto gelidas viderat axe niues.
Horruit, & ſubito pallens perterrita monſtro,
Credidit hybernum tunc rediſſe gelu.
Tunc quoque littoribus conſurgens Phœbus Eois
Detinet alipedes ceu ſtupefactus equos,
Atque repentinos nimium ſpectando nitores,
Flammifero tales edidit ore ſonos.
Proh Deus omnipotens, num noſtra potentia ceſſit,
Nec iuuat æſtiferum peruolitar Canem.
Sidera num rabidi quondam flammata Leonis
Num Phæbus vires perdidit ipſe ſuas.
Iamq; perire polos, & iam decreſcere cernam
Gurgitis extremas deficientis aquas.
Eripient elementa fidem, iamq; ipſe videbo
Rurſus in antiquum voluere cuncta chaos.

Tum

Tum pater omnipotens mirari deſine, Tiſan,
Nec mea, quod cernis: dextera fecit, ait.

IN CONCEPTV VIRGINIS MAXIMÆ.

PROSOPOPÆIA DÆMONIS.

Elegia.

QVę noua turbati domitrix conſurgit Auerni,
Auſa meos contra tollere ſigna Duces?
Quę Phlegetonteas Virguncula parua phalangas
Apparat infirma dilaniare manu?
Quę noua Progenies terret, maneſq; profundos,
Horrendęq; ſimul rauca fluenta Stygis?
Neſcio cur expers primę nitidiſsima noxę
Concipitur? nulli res peragenda viro.
Hei mihi materno iam nunc feſtiua ſub alueo
Neſcio quid magnum paruula corde mouet.
Cerberon illa mihi debellatura triſaucem,
Iam nunc materno pugnat abire ſinu.
Illuſtreſq. agitat noſtra de gente triumphos
Preſſa parente, & adhuc pupula lucis inops.
At quę formido? quę vis arcana timoris
Pectora inhumano compede noſtra premit?

Cur

Cur ego, cui manes famulantur, & agmina quondam
Auſa Repertori bella mouere ſuo.
Cui mala Tiſiphone, crines cui nexa cruentis
Anguibus Alecto ſanguinolenta furit.
Cur ego, cui ſupplex obtemperat igneus orbis,
Territa deducta cornua fronte gero.
Quæ fata heu noſtris adeo contraria factis
Cogunt indecori me trepidare metu?
Quis furor exagitat? ſeu qua formidine nutans
Odit conceptus mens maleſana nouos?
Et quænam inſueto noſtras vorat igne medullas
Fax infixa meis feruida viſceribus?
Agnoſco mea fata miſer: nam Pupula lactens
Naſcitur inferno cauſa timenda Ioui.
Quos mihi magnanimo Virgo male viua timores
Addere, ſeu potius ſemicreata queat?
Quid mea virgineæ poſſunt in prælia vires?
Hic venit à cauſa nobiliore timor.
Quis labor illi hoſtes contra bellare Cyclopas?
Quis mihi fęmineos conſcelerare ſinus?
Orbe recens facto laus ò mea maxima ſemper
Num repulit fraudes fæmina prima meas?
Hęc quoq. Cœlicolę mater ventura ſupremo
Capta mea (quamuis peruigil) arte foret.
Non timor hinc noſter; me fata, & maximus hoſtis
Concutit horrendo pectora noſtra metu.
Aſtra, poluſq. mihi trepidi ſunt cauſa timoris,
Non ex terreſtri nata Puella luto.
Hęc niſi ſupremo ſit cuſtodita Tonanti,
Iam foret à noſtris collabefacta dolis.

Vin-

Vincimur heu fato; fraudes, arteſq́. doloſę
Linquite Auernales, vulgus inerme, domos.
Stelliferis quotquot proceres regionibus errant,
In mea iurato fędere damna ruunt.
Illam defendunt, illam per denſa tuentur
Tela nimis capiti pernicioſa meo.
Nulla mihi victis reſtat fiducia rebus,
Nulla ſuper ſpes eſt, nulla relicta ſalus.
Nullus adeſt miſero propugnaturus Auerno,
Qui bene defendat Tartara, nullus adeſt.
Nec vos cura manet, gens ò fortiſſima quondam,
Sic veſtrum indignè deſtituiſſe ducem?
An veteres memori languent in pectore vires,
Numina Olympiacis exorienda plagis,
Numina Tęnareos mecum ſortita receſſus,
Ætherei quondam gloria prima chori.
Siccine, quam tremuit Cœlum, quam ſydera, virtus
Torpet ab indecori debilitata metu?
Quem fugitis? quę cauſa metus in pectore verſat?
Virgo premit veſtram vix animata fugam.
Heu deducentes adamantina pęnſa Sorores,
Ehu nunquam votis fata ſecunda meis.
Noſtra puellaris violabit dextera regna,
Regna gigantea non violanda manu!
Me miſerum quę dira lues regionibus inſtat
Noſtris, atq́. atrę quanta ruina Stygi.
Intentant mihi cuncta necem; rubet imbre cruento
Quę vaga Letheos alluit vnda ſinus.
Ipſa ſimul nigri ſemper lacrymantia Ditis
Mœnia ſanguinea tabe cruenta rubent.

Que

Quęq. ſub infernis latitant portenta caminis,
Neſcio, quo magno victa dolore iacent.
Vndiq. dant vacuos non intellecta per agros
Lamenta, & ſecum cęca per antra gemunt.
Cerberus ipſe pauens latratu cuncta trifauci
Perſonat arcana ſollicitante fame.
Monſtra per æternam lacrymantur ſqualida noctem,
Meque ſuum clamant irrequieta ducem.
Cumq́. loqui vellent ſtudio nituntur inani,
Reddit & amentes lingua coacta ſonos.
Hinc aliquid magnum timeo; prçſaga futuri,
Mens mea venturam prçuidet alta luem.
Editus hac, olim qui nos in tartara truſit,
Auferet è noſtro rapta trophæa lare,
Et populabit opes, & gazam Acherontis auari,
Et feret Hebreos, me renuente, Patres.
Seq́. iterum ſoluet iam tot captiua per annos
Turba, cathenatas excutietq́. manus.
Vtque magis noceat nobis, mortalibus offert
Vltro progeniem prodigus ipſe ſuam.
At vos Tartarei proceres, manus inclyta bello,
Atque ſuper claris edita ſyderibus.
Eumenidumque cohors atris accincta flagellis,
Quotq́. habitant Stygios monſtra ſuperba lacus,
Exitium horrendum, ſtragemque feretis inertes?
Decutietque mea ſceptra peruſta manu?
Imperium Cęleſte regat cum maximus hoſtis,
Nos habet indignos hic inhonora quies?
Sic ego Rex olim, vacuis dominabor Auernis,
Et qui noſtra colat numina, nullus erit.

Ite

Ite agite, addenſate globos, ſtipate maniplos,
Cogite ſupremum cuncta ſubire diem.
Ferte faces, afferte neces, euoluite mundum,
Sentiat infernos territa terra Duces.
Excutiant elementa fidem, Cœlum vndiq; nutet,
Oceani veritas contigat Arctos aquas;
Vosq; libet caſus tandem deſcendere in omnes,
Dummodo ne ſuperet Virgo, perire libet.
Non dabitur fatis obſtare iubentibus? eſto.
In longas dabitur ducere fata moras.
Et niſi conceptam detur diſcerpere prolem,
Hæc iuuat æterna claudere clauſtra ſera.

Ad Illuſtriſſimum Dominum FERDINANDVM GONZAGAM. CARMEN. In fine Studiorum.

ET merito æternas donat Sapientia lauros
Ferdinande tibi (fortunatiſſima regum
Mantoum ſoboles) quem per veſtigia Patrum
Ire iuuat, doctæq; omnes complectier artes
Palladis, & magnos Atauum renouare triumphos
Mille tuæ reſonat linguis, plauſuque ſecundo
Fama domus, ſceptris quōdam decorata regendis,
Et titulis magnis, & maieſtate ſuperba;

Sur-

Surgit in æternos nunquam violabilis annos.
Quam bene Palladij fulgent hac luce penates,
Miranturq́. lyram celebrem, numerosq́. ſonantes,
Atria reſponſant fidibus percuſſa canoris,
Cui mouet aſſiduo Phæbus præcordia giro,
Inſpiratq́. fauens animum, magnumq́. canenti,
Ingentes laudum ſtimulos ſub pectore verſat.
Cuius fautrices properant ad vota Camænæ,
Cuiq́. canit digitis intacta micantibus ipſa
Sponte chelis, toteq́. fluunt in carmina voces:
Nobilibus claræ creſcentia nomina famæ
Laudibus extendis, neq́. ſæcula longa perhorres,
Atq́. peregrinæ donatus munere Suadæ
Eloquij ſpargens imbres, & pectora mulcens,
Fulmina cum facibus docto iacis ore ſonoras.
Attollantur humo ſublime volantia laudis
Argumenta tuæ; & nunquam peritura beati
Nominis Auſonias volitant monimenta per vrbes.
Qua dignum te laude feram? ſtirps alta Ducumq́.
Inclyta progenies, (incertum) à ſanguine Patrum
Clarior, an virtute tua? tu in ſlilibus annis
Ardua iam ſuperas ſummi faſtigia honoris;
Quod rari potuere ſenes, tibi contigit ingens
Omnigeni ſplendoris apex; tibi delfica laurus
Tempora nobilitat iuuenilibus inclyta ſertis.
Hactenus egregio cecinerunt carmina plauſu
Magnanimi iuuenes, Latii gratiſſima pubes,
Palladijq́. ſatis ſudarunt puluere, & omnes
Amplexi ſtudijs cultas iuuenilibus artes;
Iamq́. hilari late turget vindemia Baccho,

Diuitiis pretioſa ſuis, grauidusq. Autumnus
Cingit odoratis latè ſua tempora pomis.
Et multis circum ſylua ambitioſa grauatur
Fœtibus, & dulci curuantur pondere rami;
Linque Minerualem claſſem, doctosq́. penates,
Nunciat extremas pellucidus Heſperus horas.
Te potius tranquilla vocant nemoralibus vmbris
Hoſpitia, & vario virgula ſonantia cantu,
Tuſcula quà tellus denſis gratiſſima ſyluis
Damarum errantes nutrit, leporumq́. cateruas,
Præda tuas manet illa manus, exinde redibis
Magnarum indutus ſquallentia terga ferarum.
Nec tamen aut rabidis frendentes dentibus apros,
Aut magnos illic timeas ſuperare Leones,
Nec Tauros diris ſpirantes naribus ignem;
Nec formidatis armatos vnguibus vrſos
Setigerosq́. ſues, & vaſto corpore monſtra:
Hæc loca non colubri, ſpiriſque minantibus hydri
Incoluere, abſint Tygres, & ſæua Draconum
Semina, mortiferique greges immanibus iris.
Principio celebres vbi iam deueneris oras,
Quæ tantum diſtant Latialis ab vrbe Quirini,
Quantum vectus equo poſſis peragraſſe, priuſquam
Aurea fax medium Phæbi conſcendat Olympum.
Si mauis timidos iaculis configere Ceruos,
Hic aſſueta leues venient ad pocula Cerui,
Si cupis auritos Lepores, damaſque fugaces
Fallere, tenſa tibi laxabunt retia damę;
Si vero inſidias auibus poſuiſſe canoris,

Aereosq́ placet ferro proſternere fętus,
Eſt fulmen terreſtre mihi, quod in aere ſummo
Nec leuis effugiat pennis properantibus ales,
Nec celeres Aquilæ, nec agentes nubila venti
Huius ope armatus totis iaculabere ſyluis
Victor, & horriſoni ridebis ſæua Tonantis
Spicula, terrigenas quæ deuicere Gygantes,
Cum vaga monſtrifero complerunt ſydera cœtu
Coniuratorum ſtrepitantia claſſica fratrum
Rege ſub Encelado dirum minitantia bellum
In Iouis exitium, inſanosq. horrenda tumultu
Prælia Cœlicolis quondam metuenda ciere.
Coeuſque Iapetusque, Mimasque infamia monſtra,
Et centumgeminus Briareus ſtetit æthera contra,
Ad depellendos armatum viribus hoſtes,
Et formidatis conuerſum in fulgura flammis.
Nec mihi fulminibus victum Salmonea iactes,
Dum male mentitos imitatur fulminis ignes,
Hoc ſi nouiſſet, poterat ſuper aſtra, vel ipſi
Terrorem feciſſe Ioui; nec inania quaſſans
Tela, repentino Cœli cecidiſſet ab ictu.
Aſt vbi ſeu raucam denſa ſub fronde palumbem,
Seu ſuper aerea ſpectaueris ilice turdum,
Ferrea tunc illum longo rectiſſima tractu
Machina proſpectet, quam tota peruigil arte
Dirigere intendas, & ne tonet irrita, dextrum
Index lumen erit, poſt hæc ſub mole ſuprema
Ferrum tenue latet, lignoque erumpit aperto,
Hoc digito leuiter tanges, quo machina tacto

Sol-

Soluitur, & volucri rota ferrea voluitur axe,
Tum canis igniuomus ſilicem inclinauit acutam,
Incubuitq́. rotæ, volucri quæ concita gyro,
Et ſilici ſubitos reuolubilis exprimit ignes,
Et ſimul accendit pariturum fulmina ferrum;
Ignea vis aditum penetrat, ſubitoq́. fragore
Ferrea flammigero tempeſtas euolat ore,
Suppoſito tonat igne calybs, fremit omne tumultu
Sulfur, & horriſonis tranſuerberat ictibus auras;
At volucer plangens inopino ſaucius ictu
Decidit, atque alta vitam ſub fronde relinquit,
Cum verum aſſiduis feſſus venatibus: vmbram
Sub Platano captare voles, teneramque quietem,
Spirat vbi arcanis Zephyri molliſſima ſyluis
Aura, Lucullæos quæ montibus incolit hortos,
Et ſpectare plagas, fonteſq́. inuitat amænos,
Eductasque domos hedera, & pomaria late.
Non aberunt, calamique leues, argutaque arundo,
Et libri, & veterum monumenta recondita rerum.
His quoque me ſtudiis memini duxiſſe canendo,
Dum mea floreret ſtudiis melioribus ætas,
Lætius æſtiuos per prata virentia Soles:
Ipſa tibi blandos viridiſſima fundet odores
Terra parens florum, tibi flumina lactea paſſim
Inter floriferas diffundent murmura valles.
Ipſa tibi in ſyluis crudeles conteret apros
Cynthia, ſaltabunt Satyri, Nymphæque ſorores
In tua vernantes populabunt ſerta receſſus;
Interea qua fraude feras per aperta vagantes

 Lu-

Luſtra ſub inſidias poſſis ductare latentes,
Ne graue ſit, mentem dictis adhibere docebo:
Oceani cum flaua caput ſpumantibus vndis
Aurora extulerit mundo iubar; altaq́. primum
Aequora cum roſeo incipient ſplendeſcere tractu,
Sed clarum tamen ante diem, pelagoque priuſquam
Optati emergant orientia lumina Solis,
Corripias lecto corpus, tenerumque ſoporem
Non modo luminibus, ſed tota è mente fugabis,
Quandoquidem ſomno vigil eſt inimica nigranti,
Cunctanteſque odit Latonia Virgo ſodales.
Poſtea florenti vernabis totus amictu,
Syluarum viridem referens, nemorumque colorem;
Nec mihi tunc fuluo ſpoliis gemantibus auro
Grande, nec vrbana paſſus grauitate mouebis,
Sed loca feſtiuo tranſmittes ruſtica ſaltu;
Tum quoque ſi Lepores iaculis agitare fugaces
Cura animum ſtimulat, timidamq́. vrgere volanti
Hoſte feram, paucis, quæ ſint peragenda canemus.
Roſcidus expellit tenues cum Lucifer vmbras,
Primaq́. cum roſeos aperit Matuta nitores,
Eripe anhelantes ſtabulo, blandumq́. frementes
Solue canes, non qui celeri tranſmittere curſu
Arua ſolent, rapidoſq́. fuga præuertere ventos
Sed qui protentis ſcrutantur naribus auras,
Syluarum exploratores, nemorumque ſilentum,
Quiſque per ignotos dumis loca conſita, calles
Occultam indagat ſua per veſtigia prędam.
Sed cecini, ſileoque; meos ſopor occupat artus,

Roſci-

Roſcida nocturnas circum nox explicat vmbras,
Tot referans cœlo, claudit quot lumina mundus,
Altaq. iucundum diſpergunt ſydera ſomnum.
Magnanime ô Princeps, vmbroſo hæc edita ſaltu
Accipe dona lubens; quamuis ſit regia proles,
Ipſe Paris Phrygias nemorum non deſpicit vmbras.

DE PRIMO DIE
CINERALIVM.
EPIGRAMMA.

ETiam ſolemni ſparguntur puluere crines;
Nec parat Auguſtas cęna remiſſa dapes,
Annua pauperibus redeunt ieiunia menſis,
Et video parcos viuere quemq. dies.
Nil tamen hoc prodeſt, ſi crimine pectus onuſtum eſt,
Et ſcelere infando mens maleſana tumet.
Is non eſt parcus, dapibus qui parcit; at ille,
Qui parcit vitiis, hic bene parcus erit.

Digitized by Google

AD
CAROLVM ROSATVM
CAMERTEM,
QVI IN TEMPLO DIVI PETRI

Ampliſſimas Sancti Venantij Laudes optimè perorauit.

CARMEN.

MAgniloqui Aeneades, vosq́. immortalia Patrum
Argolicùm decora alta, quibus clariſſima quondam
Non defecturas geminauit gloria laudes,
Nunc veterum excisis bustorum erumpite ſaxis,
Et plenum redeat non irremeabilè lignum
Manibus inferna latè ſub nocte repoſtis.
Quandoquidem res tanta vocat; ſtipate maniplos:
Linquite Tęnareis vlulata fragoribus antra,
Aethereasq́. ſubite plagas, trepidosq́. parumper
Huc inferte pedes: iam rareſcentibus vmbris
Qua Lucullęum circum amplexata theatrum
Tergemina Auſonidum floreſcit luce Cupreſſus.
Vos æquis reputate animis, diſcrimine quanto
Antiqua his cedit nunc tempeſtatibus ætas:
En Iuuenis roſeę primęuo flore iuuentæ
Ingenio ſenium præcurrens omnia pręſtat,

Quę

Quę cuncta extremis vix vos potuiſtis in annis.
Te vero, ô Latię nitidiſſima gloria linguę,
Et Iuuenum ſublimis apex; quo è fonte liquores
Nectareos hauxiſſe feram? non talia Pindus
Flumina deuoluit, quę exhauſta loquacibus vndis
Te talem feciſſe queant; an dulcia mella
Faucibus infantis tenui blandita ſuſurro
Inſtillauit Apis? pluſquam tibi mellea fandi
Copia, nec ſolito mulces tu pectora ritu,
Non vox mortalis, non os mortale loquenti eſt;
Paſſim tanta tuo facundia defluit ore.
Quantum nec perhibent vates habuiſſe nepotem
Cœliferi Atlantis: vellem complectier omnes
Eloquij laudes, ſed magno in pondere rerum
Carmen tenue labat; fugiunt conamina vires,
Corda pauent, animus nutat, mens obruta torpet.
Qui bene te laudet, meritosq́. exoluat honores,
Non vllus te præter adeſt; tù ſponte ſequentes
Conuertis, mulceſque animos, iterumque reuertis
Quolibet, & facili exerces præcordia gyro,
Pectoraque, vt variis lentè flectantur habenis,
Nectis multiplices facunda ex arte catenas.
O ingens Iuuenis, per te mihi patria Pallas
Nobilior facta eſt, non conceſſura vetuſtæ
Principibus Suadæ, eloquiique, vbi Dardana Pubes
Accipiet maiora nouis Academica ſertis
Munera Romuleos exornatura triumphos.
Robore magnanimus claro Venantius annis
In teneris dum Tænarea de gente triumphat,

In.

Inſtrumenta necis ſpernit, rabidosq́. Leones,
Et caſti cuſtos impollutique pudoris,
Saxa per & gladios; qua Vaticana profundis
Erigitur fundamentis Cœlo ardua Moles;
Gloria perpetuis cingit tibi tempora lauris;
Laudibus inq́. tuis Vrbs fortunata Camertum
Fundamenta ſuę iacit immortalia famę,
Æternumq́. trahit notum per ſęcula nomen,
Atq́. nouo laudum fulget vetus Vmbria Sole.
Talia nimirum ROSEÆ ſunt munera linguę.
Quicquid Neſtoreę ſonuerunt fulmina vocis,
Quicquid melliflui manauit ab ore Platonis,
Argutè quicquid dixit facundus Vliſſes,
Connectis tu cuncta ſimul; iam cedite victi
Fulmineus Neſtor, dulcis Plato; cautus Vliſſes,
Et qui præterea Graio micuiſtis in orbe,
Quorum fama viget, monumentaq́. nominis extant,

FINIS.

Digitized by Google